

VÄLIS-EESTI

Nr. 7

Juuli

1937

Kaubandus- Tööstuskoja Teataja

ilmub
kaks korda kuus

Toimetus ja talitus:

Kaubandus-Tööstuskoda,
Tallinnas, Pikk t. 20. Telef 426-15.

Millest kirjutab Kaubandus-Tööstuskoja Teataja?

„Kaubandus-Tööstuskoja Teataja“ paneb erilist rõhku sisu mitmekesidusele, tuues ärialal tegutsevale lugejaskonnale hulga väärtuslikku, populaarselt kirjutatud lugemismaterjali artiklite näol parimate majanduselu tundjate sulest kaubanduse, tööstuse, panga ja kinnitussasjanduse ning merisõidu alalt, eriti aga praktilisi näpunäiteid organisatsiooni korraldamise ja kauba ostu-müügi kohta. Edasi toob „Kaubandus-Tööstuskoja Teataja“ igas numbris ärimehel hädavajalikku informatsiooni turgude, kaubahindade, rahakursside, uute seaduste ja määruste ning paljude teiste igapäevases ärilises tegevuses lahendust nõudvate küsimuste kohta. Suurimat tähelepanu pöörab „Kaubandus-Tööstuskoja Teataja“ puuduste ning väärnähtuste selgitamisele meie maksusüsteemis ja uute kaubanduse ning tööstusse puutuvate seaduseelnõude refereerimisele. Samuti leiab Kaubandus-Tööstuskoja tegevus aegkirja veergudel võimalikult täielist peegeldust, luues kindla ja vahetuma ühenduse meie majandusliku parlamendi ja selle valijate vahel.

Soodsamad ostukohad välisest-
lastele on

„PÄEVALEHE“

raamatukauplused, kirjanduse- ja paberilaod.
Tallinnas, Suur Karja tän. 23 ja Pikk tän. 2.

SOOVITAME SUURES VALIKUS:

Kõiki eestikeelseid raamatuid,
maakaarte, linnaplaane ja vaatekaarte.
Riigi- ja seltskonnategelaste päevapilte ja postkaarte.

Kõigi Eestis ilmuvate ajakirjade peale tellimiste vastuvõtmine.
Tellige ainult meie kaudu Eesti algupärast- ja tõlkekirjandust.

Tellimiste täitmine asjatundlik, kiire ja korralik.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

Tallinn — Eesti, Pikk tän. 2, oma telefoni keskjaam 428-83.

VÄLIS-EESTI

JUULI, 1937

Nr. 7

9. AASTARÄIK

Uus põhiseadus ja väliseestlased.

Alfred Tamm.

„Välis-Eesti“ eelmises numbris Ed. R. kirjeldas lähemalt neid ideoloogilisi seisukohti ja vaateid, mis on mõõduandvad väliseestlaste seas Eesti uue põhiseaduse loomise suhtes. Kuna Rahvuskogu esimese koja eelnõu vahemikus juba on valminud, anname alljärgnevas ülevaate nendest uue põhiseaduse osadest, mis puudutavad väliseestlasi otseselt ja tehniliselt, ühtlasi märkides ka erinevusi senikehtinud põhiseadusest.

Eelkõige võib tähendada, et nii uues kui vanas põhiseaduses väliseestlastesse puutuvaid osi on küll vähe, aga see-eest nad käsitlevad ka selliseid eluliselt tähtsaid küsimusi, nagu on kodakondsus ja hääleõiguslikkus. Uues põhiseaduse eelnõus Eesti kodanikkude õigusi ja kohuseid käsitavas 2. peatükis kohe leiame paragrahvi (7), mis ütleb, et „Eesti kodanikuks saadakse sündimisega või hilisema seadusliku toiminguga. Kodakondsuse omandamise ja kaotamise lähemad tingimused määrab seadus.“ Ja kuna väliseestlastesse puutuvaid osi, nagu tähendasime, uues põhiseaduses pole märgatavalt muudetud, võib arvata, et ka kodakondsuse tingimusi määrav eriseadus, n. n. kodakondsuse seadus, mis riigikogu poolt vastuvõetuna astus jõusse juba 1922. aastal (vt. „Riigi Teataja“ nr. 87, 1922), jääb ka edaspidiseks kehtima, koos nende täiendustega, mis temale lisati alles 1934. ja 1935. aastatel, ning seepärast võime teda tsiteerida siinkohal pikemalt.

Eesti kodakondsuse seadus tunnistab eesti kodanikuks muuseas neid, 1) kes on sündinud ka väljaspool Eesti piire, kuid kelle isa kuulub Eesti kodakondsusse; 2) samuti kuuluvad eesti kodakondsusse eesti kodanikust ema väljaspool abielu sündinud lapsed; 3) eesti kodaniku naine või lesknaine; 4) eesti kodaniku poolt seaduslikus korras adopteeritud ja legitimeeritud lapsed; 5) välismaalaste alaealised abielulised ning vallaslapsed kuni 18 a. vanaduse ni nende vanemate Eesti kodakondsusse vastuvõtmise päevast arvates, välja arvatud mehelolijad ja mehelolnud tütreid; 6) endine Eesti naiskodanik, kui tema abielu välismaalasega on Eestis tühistatud, samuti ka lapsed sellest abielust.

Eesti Vabariigi kodanik ei või ühel ajal mõne teise riigi kodanik olla.

Eesti Vabariigi kodakondsust võib omandada naturalisatsiooni korras, kusjuures isik peab olema elanud kuni sooviavaldamise päevani vähemasti kaks aastat ja peale soovi avaldamist ühe aasta alaliselt Eesti Vabariigi pinnal. Kodakondsuse astujatelt nõutakse eesti keele tundmist.

Eesti naiskodanik, kes välismaalasega abiellu astunud, võib mehe surma või abielu lahutamise puhul või abielu tühistamise tagajärjel välismaal Eesti kodakondsusse tagasi astuda. Sama on kehtiv ka tema laste kohta.

Eesti Vabariigi kodakondsusse võivad tagasi astuda endised kodanikud, kes Eesti Vabariigi kodakondsusest vabastatud, ja ka

need endised kodanikud, kes lapseasuse tõttu nende vanematega Eesti kodakondsusest vabastatud.

Kodakondsusest vabastatuiks loetakse ka välismaalastega abiellunud Eesti naiskodanikud, kui nad välismaal viibides kahe nädala jooksul abiellu sõlmimise päevast arvates pole Eesti Vabariigi ametlikule esindajale Eesti kodakondsusse jäämise sooviavaldust esitanud.

Üksnes see asjaolu, et eesti kodanik juba kas või pikemat aega viibib välismaal, teda veel Eesti kodakondsusest ei vabastata. Eesti Vabariigi kodanikud peavad, kui nad Vabariigi kodakondsusest soovivad lahkuda, sellekohase teadaande esitama riigi ametivõimudele, milleks alaealistel alla 18 a. on tarvilik ka vanemate või eestkostjate nõusolek. Teadaandes peab öeldud olema, missuguse riigi alamaks soovitakse astuda, samuti peab teadaande juures olema tarvilik tõendus vastuvõtmise nõusolekust teise riigi poolt.

Kodakondsusest vabastamise otsus ei käi vabastatava laste kohta, kes on üle 18 a. vanad, samuti ka tema naise kohta, kui viimane soovi ei avalda Eesti kodakondsusest lahkumiseks. Lapsed alla 18 a. omandavad isa uue kodakondsuse ainult nende ema nõusolekul.

Hilisem, 1934. aastal antud seaduse täiendus (R.T. nr. 93, 1934) näeb ette kergendusi välismaalaste Eesti kodakondsusse vastuvõtmisel. Nõuded ajamäära ja keele kohta võidakse jätta ära 1) isikute kohta, kes on eesti soost, 2) isikute kohta, kellel on erilised teened Eesti Vabariigi kasuks seltskondlikul, riigiteenistuse või sõjaasjanduse alal või kes on tuntud oma annete, teadmiste ja tööde tõttu. Samas kodakondsuse seaduse muutmise seaduses on öeldud, et Eesti kodakondsusest loetakse väljaheidetuks 1) isikud, kes on välisriigi kodakondsusse astunud ilma, et nad kodakondsuse seaduses ettenähtud korras oleksid vabastatud Eesti Vabariigi kodakondsusest, 2) isikud, kes on astunud välisriigi riigi- või sõjaväeteenistusse Vabariigi valitsuse loata. Kodakondsusest väljaheitmise otsus ei käi väljaheidetud isi-

ku üle 18 a. laste kohta, samuti tema naise kohta, kui viimane ei avalda soovi Eesti kodakondsusest lahkumiseks.

Veel hiljem, 3. juulil 1935. a. antud täiendus kodakondsuse seadusele (R.T. nr. 60, 1935) käsitab naturalisatsiooni teel kodakondsusse astumise korda. Sooviavaldused selleks esitatakse siseministrile. Kui tunnistuste või nende ärakirjade esitamine sooviavaldaja või tema omaste senise kodakondsuse jne. kohta on võimatu või raskendatud seetõttu, et vastavad perekonnaseisu muudatused on registreeritud välismaal, võidakse neid asjaolusid tõendada politsei või vallavalitsuse tunnistusega, mis antud välja vähemalt kahe usaldusväärse tunnistaja ütluste põhjal. Kui sooviavaldaja vastab naturalisatsiooni nõudeile ja ta ei osutu kahjulikuks riigile ega ühiskonnale, antakse talle siseministri otsusel Eesti Vabariigi kodakondsuse tunnistus. Siseministri otsus on lõplik ja sellele ei ole edasi-kaebust.

Taoteldav uus põhiseadus samas, Eesti kodanikkude õigusi ja kohuseid käsitavas peatükis ütleb veel (§ 13): „Liikumine ja elukoha muutmine on vaba. Seda vabadust võidakse kitsendada seaduses ettenähtud aluseil ja korras.“ Ning § 19 lausub: „Iga kodanik on õigustatud säilitama oma rahvusse kuuluvuse. Rahvusse kuuluvuse lähema korra määrab seadus.“

Rahvast käsitavas 3. peatükis uus põhiseadus näeb ette (§ 36), et hääleõiguslik on iga kodanik, kes 1) on saanud 22 a. vanaks (senises põhiseaduses 20 aastat) ja 2) on olnud vahetpidamata vähemalt kolm aastat Eesti kodakondsuses. Senises põhiseaduses oli ajamääraks üks aasta, ja Välis-Eesti ühingu tegelane Ed. Riisman rahvuskogu liikmena oli vastavas komisjonis teinud ettepaneku, et eesti rahvusse kuuluvate, repatrieerunud väliseestlaste suhtes ajamäär vähendataks samuti ühele aastale, kuid komisjoni enamus ei pidanud erandite tegemist siiski otstarbekohaseks ja nii tuleks nüüd ka eesti kodakondsusse astuvaltel väliseestlastel oodata enne kolm aastat, kuni nad omandavad õi-

Montreali ülal-linnas ja all-linnas.

Eestlasi teistes linnades.

Mag. J. Lukats.

Õige rohkel arvul elab eestlasi ka Montreali linnas. Montreal on Kanada linnadest suurim, olles ühtlasi ka Kanada suurimaks sisesadamaks, kuna ta asub St. Lawrence'i jõe kaldal, mis jookseb läbi terve Quebec'i provintsi Atlandi ookeani. Montreal on Kanada kaubanduse, tööstuse ja rahanduse keskuseks.

Oma ilmelt ja ka elanikkonna poolest on Montreal õieti kaksiklinn. „Ülal-linn“ (up-town) asub mäepealses osas ja on „aristokraatia“ asukohaks: siin elavad inglased, sakslased, skandinaavlased ja üldse põhjamaalased, sinisilmalised ja blondid, ning läbikäimise keeleks on siin inglise keel. „All-linn“ (down-town) asub madalikul ja on tööstuste, vabrikute ning peamiselt tööliste asukohaks. Siin elavad prantslased, itaallased ja teised lõunamaa-rassid, pruuni-

silmalised ja mustajuukselised, ja ilma prantsuse keeleta ei ole siin midagi peale hakata.

See linna jagunemine kahte ossa on selektav sellega, et omal ajal oli Kanada prantsuse asumaaks. Üleminekul Inglismaa valitsuse alla jäid prantsuse asunikud kohale. Praegu moodustavad nad Kanada kümnemiljonilisest elanikkonnast üht neljandikku, nimetades end „prantsuse keelt rääkivateks kanadalasteks.“

Vastavalt linna jaotusele jagunevad ka Montreali eestlased kahte leeri: vanemad eesti asunikud on koondunud all-linna, kuna hilisemate sisserändajate asukohaks on ülal-linn.

Vanemad Montreali eestlased on enamuses käsitöölised, töölised, meremehed jne., kes rändasid Kanadasse veel enne Eesti Vabariigi asutamist „venelastena“. Mõne-

guse kaasa rääkida rahva „kõrgeima võimu“ teostamisel.

Rahva esindust käsitlevas osas uue põhiseaduse eelnõu määrab riigivolikogu või n. n. „alamkoja“ moodustamise järgmiselt (§ 67): „Riigivolikogul on 80 liiget, kes valitakse üldisel, ühetaolisel, ottsel ja salajasel hääletamisel ning isiku valimise teel enamusvalimise põhimõtteel. Õigus riigivolikogu liikmete valimistest osa võtta on igal hääleõiguslikul Eesti kodanikul, kui ta on omanud vastavas valimisringkonnas või vastava omavalitsuse administratiivpiirkonnas elukohta või töökohta vähemalt ühe aasta kestel enne valimisi, kusjuures elukutselisest tööst tingitud põhjusil elukohast või töökohast eemalviibijad omavad valimisõigust elukoha või töökoha ringkonnas. Riigivolikogu liikmeks võib valida iga hääleõiguslikku Eesti kodanikku, kes on vähemalt 25 a. vana ja kes on vähe-

malt ühe aasta kestel enne valimisi omanud elukohta Eesti Vabariigi maa-alal.“ — Mõne (näit. Saksa) riigi põhiseadus võimaldab küll ka seda, et kodumaalt eemalviibijad kodanikud ühiselt kogunevad valimiste ajal kuskil võõrriigi sadamast eemal neutraalvetes asuva oma-riigi laeva pardale ja hääletavad seal kaasa, aga väliseestlaste suhtes poleks see arvatavasti juba üksnes tehniliselt läbiviidav.

Nagu näeme, varsti-valmiv Eesti uus põhiseadus väliseestlastesse puutuvaid õiguslikke norme tundub ei muuda. Ja muidugi kohe seejärel, kui eelnõu on käinud ka läbi teise sõela, — rahvuskogu teise koja ning on vastu võetud lõplikult, leiavad lugejad lähema ülevaate uuest põhiseadusest ka „Välis-Eesti“ veergudel. — Oma nime väärivale väliseestlastele pole kunagi tähtsusetu, kuidas Kodu-Eesti korraldab oma elu.

del on siin oma majad, ettevõtted ja töökojad. Suures enamuses on nad ümber rahvustunud ja nimetavad end „kanadalasteks“. Paljud on abielus muulastega, need on eesti keelegi ära unustanud. Oma ilmavaatelt on nad sotsialistid. Ei puudu nende hulgas ka neid, kes unistavad Venemaa punasest paradiisist.

Ülal-linnas elavad hilisemad eesti sisserrändajad, n. ö. noorem generatsioon. Oma suures enamuses on nad keskkooli haridusega isikud, energilised ja ettevõtlikud, vaimustatud isamaalased ja rahvuslased, eranditult kõik veel Eesti Vabariigi kodanikud. Selles linnaosas asub ka ainuke Kanada eesti konsul, eesti selts „Koit“ ja eesti kohvik ning söögimaja.

Tuntuimaks eestlaseks on siin eesti seltsi „Koit“ esimene esimees, kaubandusteadlane Herbert Tooman, kes on praegusel ajal möbleeritud tubade ja söögimaja pidaja.

Prl. A. Reinhold, keskkooli haridusega neiu, teenib ühes perekonnas kodukooliõpetajana.

Prl. Grunau, kes on abielus sakslasest ärimehga, on tuntud seltskonnategelane, laulja, näitleja jne. X laulupeo ajal külastas ta kodumaad.

Prl. Helmi Karik teenib kontoriametnikuna ühes siinses ettevõttes. Ta on tuntud ja tunnustatud sportlanna-iluuisutaja. Ülekanadalistes võistlustes on ta saanud isegi esimesi auhindu, mis puhul Kanada lehtedes ilmus temast pikemaid kirjutisi. Iga paari aasta tagant külastab ta kodumaal elavaid omakseid.

Meremees Arnold Rumessen sõidab suveti Kanada suurjärvede laevadel, talveks kolib ta aga jälle Montreali elama.

Väga iseseisev eesti prl. Anna Schmidt pidas mõnda aega eesti kohvikut „Café Drummond“, mis enne eesti seltsi „Koit“ asutamist oli eestlaste alaliseks kogumise kohaks. Lõpuks vahetas prl. Schmidt kohvikut siiski kindla teenistuse vastu ära.

Eestlasel E. Kägul (Kukulind) näib ees olevat paljutootav tulevik. Kohe pärast keskkooli lõpetamist siirdus ta päris poisikesena laia maailma, reisis ringi Euroopas ja Põhja-Ameerikas, kuni lõpuks

sattus Montrealisse. Nagu ta ise nende ridade kirjutajale jutustas, on ta väga palju vaeva näinud, on olnud tööta ja rahata ja näljas, kuni ta viimaks ometi haljale oksale jõudis. E. Kägu on väga andekas noormees, ta on kirjanik, maalikunstnik, muusikamees, valitseb vabalt eesti, läti, vene, inglise, prantsuse ja saksa keeli. Nii pole siis ka ime, et ta vajalise ettevõtlikkuse juures viimaks kõigist emigrandi-eluraskustist jagu sai. Praegu teenib ta kontoriametnikuna ühes Montreali ettevõttes ja teenib küllalt hästi selleks, et võis mõni aeg tagasi külastada Eestit turistina luksuslaeval. Vabal ajal tegeleb ta kunsti ja kirjanduse alal ning võtab agaralt osa eesti seltskonna elust.

Montrealis on omale head teenistust leidnud eesti naised, kellel on majateenijatena ja lasteõpetajatena väga hea kuulsus. Nii mõnigi eesti naine on siin abielludes „hea partii“ teinud.

Nagu juba eespool mainisin, on Montreali eestlased jagunenud kahte leeri. 1934. a. asutatud eesti selts „Koit“ on omale ülesandeks seadnud kõiki Montreali eestlasi seltsi ümber koondada ja ühendada. Praegu võitleb noor selts alles majanduslikkude raskustega, puuduvad oma ruumid jne. Siiski tegutseb selts päris edukalt, nagu kõnelevad viimased teated Montrealist. Praegu olla kõik Montreali eestlased eesti seltsi „Koit“ liikmed. Nii jääb ainult loota, et igasugune vastolu eestlaste vahel kaob ja et Montreali eestlased moodustavad varsti ühise eestlaste pere!

*

Kanada pealinnas Ottawas elab ainult mõni üksik eestlane. Neist tunnen mina ainult eestlast C. Lubja, kes tegutseb siin rätsepana ja kes tubli töömeheena teenis isegi kriisiajal küllalt hästi, et võis pidada omale autot, vaatamata sellele, et tal on suur perekond üleval pidada. C. Lubja on suur muusika-armastaja (omal ajal mängis ta Tartus „Vanemuise“ orkestris) ja tellis omale Itaaliast elevantiluu ja pärlmutri ilustistega lõõtspilli, mis maksis meie rahas 400 krooni — seda jällegi kriisi ajal. Sellest nähtub, et ta on omale Otta-

was hea nime loonud ja et tal kunagi tööst puudu ei ole.

Ottawa lähedal asuvad mõned üksikud eestlaste farmid. Enamuses on need segafarmid, kus peale põllutöö ja karjakasvatuse ka aiatööga tegeletakse, kodulinde kasvatatakse ja koguni mesilasi peetakse.

Ka Hamiltoni linnas leidub kümnekonna eestlase ümber. Paar eesti naist tegutseb siin iseseisvalt käsitöö alal, olles omale hea kuulsuse võitnud terves Ontario osariigis. Kahel eesti naisel on Hamiltonis õmblustöökojad.

Ka Ida-Kanada põhjapoolses osas leidub eestlasi. Nii elab Timmins'i linnas 5—6 eesti perekonda, kes kõik on majanduslikult heal järjel. Enamuses on need vanemad sisserändajad, kes veel vene ajal kodumaalt lahkusid. Nii elab siin Lepikute perekond juba 25 aastat. Lapsed on juba Kanadas sündinud. Poeg teenib politseis ja on paremaid kohalikke maadlejaid, kuna tütar teenib haiglas halastajaõena.

Kullalinnas South Porcupine elab samuti 5—6 eesti perekonda, kellest mõni juba 30 aastat asub Kanadas. Kõik need perekonnad on väga jõukad, majade ja maade, kullakaevanduste ja metsade omanikud, kelle varandust võib hinnata miljonites dollarites. Rikkaim eestlane South Porcupine'is on Saaremaa mees A. Grents, kellel on linnas kaks maja ning kes peale selle omab kullakaevandusi ja metsi.

Rikas on ka Saaremaalt pärit metsakaupmees Hanson, kellel peale paljude äride on ka oma laevad.

Heal järjel on Muhumaalt pärit J. Kolk, kes teenib kullakaevanduses masinate juhina.

Teises kullakaevanduste linnas Patsville'is elab samuti paar eestlast. Ühel neist olla oma maja ja eesti saun, mis on kuulus kogu ümbruses.

Olen kuulnud, et üks eesti farmer-kanakasvataja asub isegi põlismetsa ääres, kust

Kullakaevanduste omanik Kanadas
A. Grents.

edasi enam inimasulaid pole. Mees pidada oma kanala saadustega varustama lähedal asuvat linna ja ümbrust ning pidada elama päris jõukalt.

Liikudes ringi eestlaste asukohtades Ida-Kanadas ei ole ma kordagi veel kuulnud, et keegi oma elu üle kurdaks. Majanduslikult on kõik eestlased kui mitte heal, siis rahuldaval järjel. Küll kurdavad eestlased aga selle üle, et neil tuleb elada laialipillatult üle terve Kanada, mille tõttu läbikäimine suguvendadega on raskendatud ja tihti isegi võimata. Ei ole siis ime, et pikapeale eesti keelgi ununeb, kui sa aastast aastasse kuuled oma ümber ainult võõrast keelt! Ühise eesti koloonia asutamine on suurema enamuse eestlaste unistuseks, selle unistuse teostamiseks puuduvad aga praegu kahjuks igasugused väljavaated.

Eesti jõumehed Austraalias.

Paremal seisavad „Vennad Samsonid“ — Johan Tõps ja Hektor Viikberg. „Lõuamees“ püüab rahvale selgeks teha, kui kanged mehed on Samsonid.

Eesti jõud ja ramm Austraalias.

Kuulsaid eesti matimehi kangurute maal. — Eestlane kolm aastat Austraalia poolraskekaalu meister. — 15 inimesega koormatud veoauto rebimine üle silla hammaste varal.

Ed. Laaman.

Et eestlaste keharammu on hinnatud kõrgelt juba vanal hallil ajal, seda tõendavad Kalevipoja ning Suure Tõllu lood. Kuid et ka praegusel ajal leidub Kalevipojale ja Suurele Tõllule väärilisi järeltulijaid, seda näitas mineval aastal eesti raskejõustiklaste mehine esinemine Berliini olümpiamängudel. Suur uhkusetunne ning vaimustus asus meie välismail viibivate eestlaste rindu, kui kuulsime eesti maadlaste võitudest ning edust Berliinis.

Eestlased, rännates üle maailma, on enesega kaasa viinud võõrsile palju oma esiisadelt päritud jõudu ning rammu. Seda tõendavad kujukalt omaaegsete Lurichi ning Abergi vägiteod. Praegusel ajal mitmed eestla-

sed esinevad väljaspool kodumaad tublide poksijate ning maadlejatena.

Meil, Austraalias, on igasugune sport suures lugupidamises. Spordile pühendatakse palju aega, vaeva ning kulutatakse sellele suuri rahasummasid. Kõik spordivad, alates noortest kooliõpilastest kuni rauakadeni. Sport on mõeldud hea tervise alusena, heaks ajaviiteks ning naudinguks. Et pakkuda head naudingut rahvale, selleks korraldatakse järjekindlalt igasuguseid jalgpalli-, kriketi, hobusevõidusõidu-, poksi- ja maadlusvõistlusi. Eestlased on tegutsenud ja tegutsevad nüüdki mitmetel spordialadel, enamasti küll elukutsete maadlejatena, sest egas paljad loorberid ning medalid ei toida, na-

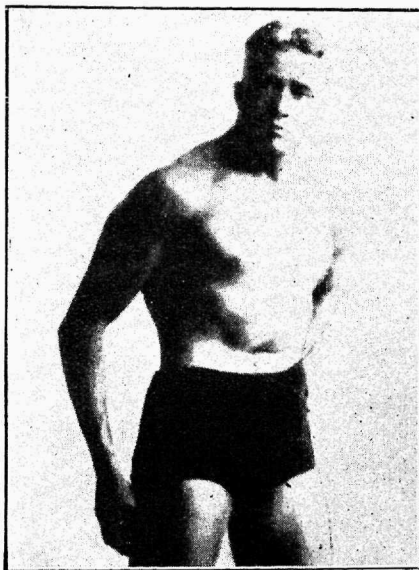
gu kord üks maadlejatest tõendas. Võistlused korraldatakse ainult ameerika vabamaadluses, või — nagu meil kutsutakse — catch-as-catch-can'is. Euroopast tulnuile, kes satuvad esimest korda sarnasele võistlusele, tundub see küll õige toore ning metsikuna. Tihti peale lõpevad võistlused ägeda üksteise peksmise ning veristamisega, vahekohtunik peksetakse vaeseomaks ning vahel on politseil tublisti tegemist, enne kui harsartiläinud maadlejaid lahutada suudab.

Kuid kõik see meeldib publikule väga. Puhtstiililised ja võteterikkad esinemised tunduvad liig üksluisena ning igavatena. Küll aga on vaimustus hiigelsuur, kui maadlejad üksteist mõttetult üle nõõride rahva hulka loobivad. Harilikult kokkumäng on suures lugupidamises elukutseliste maadlejate juures, kuid kohalike maadlejate kohta seda just ütelda ei saa. Tuleb vahel küll ette, et publik saab oma raha väärtuses „näitust“ näha, kuid enamasti ikka osavam ning tugevam pool võidab.

Kahjuks kohalikud eestlased astuvad üles enamasti soome, rootsi, vene ning saksa rahvuste nimele all. See oleneb suuresti maadluste korraldajatest, kes liig vähe tuntud eesti nimega ei riski oma äris välja minna.

Paljud vanemad austraallased mäletavad veel tolle kuulsa „vene lõvi“ Hackenschmidt'i võiduturneed. Sel ajal oli poksi ning maadluste õitse-aeg ning võistlejatele makseti sadu naelu ülesastumise eest.

Anton Koolman — juba Eestis tuntud mees — samuti esines edukalt Austraalia matil. Praeguse aja maadlejad tarvitavad tihti ühte Koolmani loodud võtet — „Koolman crab'i“. Ta elab juba pikemat aega Uus-Meremaal, kus on maadlustreeneriks. Oli kuulda, et ta kavatses jälle tagasi tulla Austraaliasse, kus tööpõld on pisut suurem.

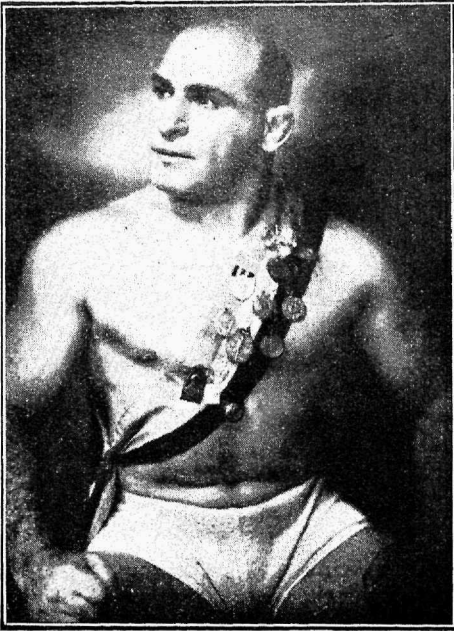
Martin Bucht,
Austraalia kuulsamaid eesti maadlejaid.

Jaan Kentel esines Venemaal ning Jaapanis suure eduga, sai siia tulles samuti suure kuulsuse osaliseks. Ta ei tegelenud küll maadlejana, küll aga tegi raha igasuguste raskejõustiku trikkidega. Viimasel ajal ta on loobunud avalikust ülesastumisest. Elab vaikselt Sydneys, puhates oma loorberitel.

Teine vanema kaliibri maadleja Kippasto astus üles ka mõnda aega. Nüüd aga teenib ta oma igapäevast leiba Mt. Isa tinakaevanduses.

Aleks. Olup-Lundyn, olles saanud hea algkooli Venest, tegi kaunis hea karjääri rootslase nime all. Pisut hiljem kasvatas ta suure habeme ning muutus ühes sellega soomlaseks. Loodame, et kui ta kord tüdineb habemest, ta muutub eestlaseks. On värske abielumees, elab alaliselt Sydneys.

Kuulsamaid viimaseaja maadlejaid oli Martin Bucht, kes isegi kolm aastat järgimööda oli Austraalia poolraskekaalu meistriks. Peale Austraalia esines ta veel Uus-

„Burly estonian“ Sam Burmeister.

Meremaal, Lõuna-Aafrikas ning Euroopas. Viibides kodumaal, oli tal jälle kavatsus siia poole rännata. Kui ta kord jälle Austraalia pinnale astub, usun, et ta saab uuesti sama populaarseks, kui ta ennem oli.

Mäletan selgesti Martin'i esimesi ülesastumisi. Pooltühjad majad, vähene treening ning võtete vaesus — need olid pahed, millega tal esialgu võidelda tuli. Kuid eestlasele omase visadusega Martin järk-järgult parandas oma stiili ning ühtlasi lisas juure palju väledust ning kiirust, nii et ei võtnud enam palju aega, kus ta tõusis Austraalia meistriks.

Meister olla — see toob omaga kaasa palju muresid. Kord võttis Martin enesele pisut puhkust. Loomulikult treeningu puudusel võttis ta tublisti kaalus juurde, kuid vastased ei maganud. Kui Martin jälle Brisbane'i jõudis, kutsus üks kohalikest maadlejatest ta välja meistritiitlit kaitsma. Kuna ta oli kohalise staadiumiga lepinguga seotud, siis tuli paastuda ning tublisti türgi sau-

nas higistada, et nädala jooksul ligi 12 naela kaalust maha võtta. Paar tundi enne maadlust, ametlikul kaalumisel oli ta küll jälle endises kaalus, kuid pealt näha nii nõrk ja kahvatu, et olime tõsiselt mures, kas ta paari roundigi vastu peab. Kuid ringis olles hakkas jälle Martini peale esimest soojakssaamist endine vaim tagasi tulema. Kuuendas roundis saavutas ta eduka võttega seljavõidu, ning 3000 pealtvaataja kõrid tunnistasid Martini jälle meistriks. Ühtlasi krõbises Martini taskus £ 115, mille iga penn oli high ja vaevaga teenitud. Veniks liiga pikale, kui üles märkida tema kõiki edukäike. Igatahes oli ta väga heas kuulsuses igal pool, kuhu ta ka ei läinud.

Veel üks maadleja, kellest kuidagi mööda minna ei saa, on Sam Burmeister. Olles küll rahvuselt juut, tunneb teda terve Austraalia eestlaste pere. Sydneys külastab ta alati eesti seltsi. Tal on ligi 35 aastane tööpõld seljataga, esinedes alati „burly estonian“ nime all. Ringis olles paneb teinekord päris imestama tema kiirus ning visadus, kus ta annab teinekord palju noorematele maadlejatele hea sauna. Viimasel ajal on ta matilt rohkem tagasi tõmbunud. Eraelus Burmeister peab Brisbane'is veinibaari, kus iga sugu vanda-eestlast kostitab klaasi veiniga ning mõnusa eesti jutuga. Armas tab eesti laule — tema lemmiklauludeks on „Siidilipp ja hõbepurjed“ ning „Kosjasõidu“ laulud. Räägib eestikeelt peale 30 aastast kodumaalt eemalviibimist paremini, kui mõni tosin aastaid siin olnud eestlane, kellest mõnigi keelt murrab hullemini, kui mõni Paide kadakas.

Teine liik raskejõustiklasi teenib omale ülalpidamist näitustel. Igal näituseplatsil on peale väljapanekute veel igasuguseid lõbustusi, mida kutsutakse siin „side-show“. Terve rida telke, kus raha eest näidatakse kõiki maailma imesid, kus võib oma osavust proovida märgilaskmises,

kus näete maailma väiksemat kui ka kõige suuremat inimest, võite vaadata pöörast mootorrataste kihutamist tünis, ühe sõnaga kõiksuguseid meelelahutusi, mida inimese peaju välja suudab mõelda. Ühes telgis, kus demonstreeritakse poksi ning maadlust, asub Kurt K ü b a r m a n n. Tänavu saab tal kümme aastat täis, kui ta Sharmann'i telkis esimest korda ara maadlejana üles astus. Tänavuse juubeli pühitsemise puhul on ta kõige paremal palgal oma kolleegide hulgas ning üldse tubli „showman“. Vaevalt leidub terves Austraalias linna või külakest, mida ta pole külastanud. Alati on ta rännakul. Ainult kuus nädalat iga aasta on puhkust. Siis Kurt nopib Viktooria osariigis viinamarju, muul ajal võib teda kohata igal näitusel. Mineval aastal näituse puhul teda Brisbane'is kohates, oli ta mures, et on vist Eestis küll väejuoksikute nimekirjas, kuna kroonu on alles teenimata.

Kaks teist eestlast, kes lõbustasid näituse rahvast, olid Johan T o p s ning Hektor V i i k b e r g, kes töötasid vennad Samsonide nime all. Omades suure telgi, tegelesid nad rohkem raskejõustiku trikkidega. Johan Tops, Jaan Kenteli õpilasena, omas kõik vanameistri trikid. Tõmbenumbriteks olid neil nimelt kettide purustamine rinnaga, tolli pakuse raua painutamine ümber käerandme, kivi purustamine rinnal ja lugemata hulk muud. Kuid eestlased pole harjunud mustlase eluga ning peale kolmeaastast ringikolamist likvideerisid Samsonid oma äri. Viikberg praegu töötab Perth'is maadluse instruktorina, kuna Tops jälle maadleb ida osariiges.

Lõppeks toon veel ühe väikese näite „näitusemeeste“ ühtehoiust ning selle tähtsusest. Rännates Põhja-Queenslandis näituselt näitusele, jõudsid „näitusemehed“ järjega Mackay linnakesse, mille ümbruses asuvad pilliroo istandused. Asudes näi-

tuseplatsile, leidsid nad oma hämmastuseks, et nende platside hindu on tõstetud ligi 100 %. Sarnane eba-meeldiv üllatus pani „näitusemehi“ tõsiselt vihastama. Kiirelt korraldati kohalikus kino ruumis ühine nõupidamine, et mida teha. Otsustati siis ühelmeel leida näitust boikoteerida ning otsekohe mõni teine vastav plats leida, kus võiks iseseisvalt lõbustusi korraldada. Leitigi jõe ääres kohane maa-ala, mille ligidal asuva kõrtsi omanik omalt poolt lubas igasse telki elektri sisse panna, lootes sellega muidugi head äri. Ei olnud palju aega vajagi, kui kerkis üles telkide mets. Ainult mis puudus, oli publik. Selle kohale toomiseks tehti terve päev igasugust reklaami. Et homme kell 12 avatakse karneval: täpselt samal ajal John Samson-Tops veab tonnilise veoauto, millel asub 15 inimest, hammastega üle puusilla lõbustuskohta!

Selline sensatsiooniline vägitegu pidi loomulikult äratama uudishimu. Et on olemas mees, kes omab sellist määratud jõudu — ja pealegi hammastes! — see tundus võimatuks.

Et isiklikult viibisin sel ajal Mackay's ning ise seda nalja oma silmaga nägin, ei unune ialgi too pilt, mis seal silmale avanes. Teatatud ajal terve silla ümbrus kihast inimestest, kes kõik tahtsid näha seda ime-meest Sampsoni. Mürtsudes löi eeskõndiv puhkpillide orkester marsi lahti, Juhan võttis nõõri hammaste vahele ning vedu algas. Jõudes kesk silda, pidi Juhan juba veo lõpetama, sest pingutus oli liig suur. Hüüdsin kõvasti eesti keeles „tõmba veel, Juhan!“ Juhan pani välja viimase jõu ning jõudis teispoole jõge. Nüüd valgusid inimesed laiaili mööda telke — Juhani ülesanne oli täidetud. Tänutäheks selle eest teised „näitusemehed“ lasid puhkpillide orkestrit mängida terve päeva Sampsonite telgis, mis aitas ka tublisti nende sissetulekut suurendada. Mackay näitus lõppes sel aastal puudujäägi-

«Elu Ja Võitlus Olemise Eest Palavas Brasiilias».

Tööl kohviistandustes. — Malaaria ohvrid. — Pögenemine. — Tööle raudtee ehitamisel.

11. novembril 1925 jõudsi naisega fazendasse, mis asus kaugel Sao Paulo osariigi sopis ja kus olid varem ees minu kaks venda oma perekondadega. Teiste välismaalaste seas töötas siin veel kolm tuttavat eesti perekonda, kes siin olid viibinud juba kaks kuud. Elukorteriks saime ruumi puudusel väikese kambri rumeenlaste juures. Kirpude rohkuse tõttu ei saanud esimesel ööl sõbagi silmadele. Teisel päeval tegime aga tubli puhastustöö, pritsides seinad üle petrooleumiga. Peagi lisan sellele teine häda kaaselaniku rumeenlase laste näol, kes varastasid meilt kõik, mis aga pihku sattus. Toiduaineid töömeestest saadud tšekiga kolm kilomeetrit eemal asuvast Tambury linnast. Nii tuli töölistel toiduained muretseda pühapäeval ja valmistada toidud terveks nä-

dalaks, mis aga peagi kuumuse käes halvaks läksid. Siis järgnes tahes-tahtmata mõnepäevaline nälginine.

Iga tööline sai fazenda poolt kõblase, reha ja söela. Need kallilt hinnatud esemed tuli hiljem tasuda tööpalgast. Kolmandal päeval algas kohvikorjamine, milline osutus üpris vähetasuvaks tööks. Korjatud mõõdu hind oli väga väike ja pealegi olid kõik paremad põõsad juba teiste poolt ennem korjatud. Teenisime vaevalt nii palju, et sai viletsat toitu, kuid selle eest tuli higitada pikad päevad lõõmavas päikesekuumas. Kui aga mõnda riidehilpu tahtsid osta, tuli jääda mõisale võlgu. Ka pärismaalastel polnud paremat. Töötasid poolalasti ja paljajalu ning sõid ainult riisi. Nii piskuga läbi ajades oli neil võimalik säilitada ka vaid mõned millid.

ga. Järgmisel aastal oli näituse juhatuse ettevaatlikum, andes platse jälle harilikku hinnaga. „Näitusemehed“ aina muhelesid oma ette.

Eesti oludes näitustel niisugused löbustused, mida seal „palaganide“ nime all tuntakse, pole üldse mõeldavad. Siin aga ei saa ükski näitus läbi ilma sarnase „kõrvalnäitusega“. See on ka loomulik — inimesed, kes elavad sajad miilid tsivilisatsioonist eemal, tulles kord aastas ligemasse linna näitusele, tahavad end lõbus-tada põhjalikult ja meelt lahetada igakülgset.

Lõppeks, kui juhtub mõni ülalnimetatud raskejõustiklastest neid rindu lugema, ärgu pangu pahaks, et mõnest olen paberile pannud liig lühidalt ning teisest jälle pikemalt. — Auväärt „Välis-Eesti“ ruum on liig piiratud, et pikemalt kõigest pajutada.

Kohvikorjamise lõppedes läksid paljud kohe minema. Meie aga hakkasime käima päevatöös, teenides 5 ja 6 milli päevas. Töö algas hommikul kell 6 ja lõppes õhtul kell 1/8, selle aja jooksul oli kolm poole-tunnist vaheaega, Kõblisime kohvipõõsaste aluseid igitüks oma rea peal. Palavuses oli see töö üsna raske harjumata inimesel, kuid meile oli ta siiski tulusam kui kohvikorjamine kehvial kohal. Sellal suri minu vana ema, kelle matsime punasest puust kirstus just jõulu esimesel pühal Tambury kalmistu punasesse mulda. Varsti matsime sinna ka endise Tallinna vangivalvuri Eeveli noore naise, kellel jäi järele kaks väikest last. Need viis Eevel Sao Paulo kasvatusmajja, kus paljud teisedki meie rahva võsud kasvatatakse brasiillasteks. Kahele lahkunule järgnes varsti kolmas, jällegi malaaria ohvrina, — endine Vene-Balti tehase tööline Jaan Mölder. Nõnda siis puhkab kaugel troopika ürgmetsa rajal kolm eestlast igavest und.

Sellest saab põld.

Tüüpiline võsast puhastatud uudismaa Brasíllias, Sao Paulo osariigis, kus eesti põllumees Ed. Po Itsinas rajab omale uut põldu. Esiplaanil suguvenda külastavad Sao Paulo eestlased (1933. a.)

Pärast ema surma lahkusid fazendast minu mõlemad vennad, et otsida tasuvamat tööd. Olgugi et neil polnud mõisale võlga, ei tohtinud nad siiski päeval kolida oma kraaminatukesega. Ööpimeduses kandsime nende kraami teeäärde metsa, kust nad siis hiljem salaja ühes naiste ja lastega minema sõitsid. Nad läksid kaugemale maa sisse — üks Minase ja teine Parana osariiki.

Siia jäi veel kolm eesti perekonda, kuna äraminekut takistasid haiged lapsed. Mina pidin pealegi oma võla tasa teenima, mis tekkis ema matuse ja naise ning lapse haiguse tagajärjel. Käisin iga päev tööl, sest oskasin ennast hoida tervise juures. Hoidusin joomast külma vett, tööle võtsin vaid kaasa külma teed ja õhtuti suplesin allikavees. Ka hoidusin palavaga alkoholi tarvitamast ega pruukinud mingeid arstirohte. Võtsin ainult õhu- ja päikesevanne. Liivakirpude eemalepeletamiseks määrisin käsi ja jalgu petrooleumiga.

Varsti pärast vendade äraminekut tuli siia Eestist mitu perekonda vene valgekaartlasi, nende hulgas ka paar eestlasest

põhja-armee ohvitseri. Nendel oli maksev täielik kommuuna: kõik oli ühine, teenistus läks ühisesse kassasse; vahetasid isegi naisi omavahel ja pidasid tihti õhtupidusid. Siis käis terve fazenda kuulamas nende laule. Sattusin nende endiste suurnikega vastollu seetõttu, et nad aina kelkisid oma tsaariaegse lahutamatu Venemaaga. Hooplesid, et küllap varsti kaotatakse väikesed rajariigid ja lüüakse tsaargi pukki. Ütlesin, et nende unistused ei täitu kunagi, sest nende taolisi lolle ei lasta enam riiki juhtima. Nad hakkasid mind kui endi vastast vihkama. Kuid minu noorikule need põhjaläinud armeelased hakkasid meeldima. Ta käis tihti nende pidudel ja tuli sageli koju alles hommikul joobnuna.

Nõnda ma siiski töötasin fazendas neli kuud, kus mõnikord ka pärismaalastega keeleoskamatusel tagajärjel arusaamatusi juhtus. Töötasime kord Eestist tulnud poolakaga kohviistanduses koos brasílllastega. Nad armastasid meid sõimata „kringudeks“. Mõistsime, et see pole küllalt meeldiv sõna. Otsustasime omavahel näidata neile, mida „kringud“ võivad. Seepeale kutsusime

neid maadlema. Nad reageerisid nõustuvalt meie väljakutsele. Kui siis poolakas paar nende toekamat meest üle rinna loopis ja minagi nende tugevaima mehe üle oma pea seljali virutasin, jäid brasiillased jahmatunult vahtima. Seega oli nende üleolek murtud ja nad ei söimanud meid enam. Siitpeale teretasid nad alati viisakalt ja küsisid, kuidas käsi käib. Nõnda oma kehajõuga ja füüsilise üleolekuga olime võitnud brasiillaste lugupidamise.

Vahepeal sain vennalt Paranast kirja, kes kutsus mind sinna raudteele tööle. Vis-kasingi ühel varahommikul pambu selga ja lasksin fazendast jalga, kuna naine pidi jääma seniks paigale, kui tagasi tulen. Minu kavalale küljeluule oli kohalejäämine nähtavasti meeltemööda. Küllap ma selle põhjusi juba aimasin! Aga hea küll!

Paranas teenisin 8 milli päevas ja ületundide eest sain eritasu. Toiduained olid odavad. Siin võis hakata isegi raha koguma. Töö on aga Brasiilia raudteel palju raskem, kui Euroopas. Maapind on punane savi ja selle tampimine liiprite alla sünnib raske raudkirkaga. Liiprid on kõvast tamme puust, millised tulevad kõrgest kaldast üles tassida. Töötasime ürgmetsa vahel, kus moskiitod meile rahu ei annud. Ka oli muid mürgiseid putukaid. Läbi õõ pidi tuli suitsema, et neid eemale peletada. Elasime püstpuudest barakis, milline ei pidanud tuult ega vihma. Metsast jõekaldalt leidsime eest eurooplaste maju, kes arvatavasti siit kliimahaiguse eest olid põgenenud. Mürgise putuka hammustuse tagajärjel suri minu venna 10-aastane poeg. Kõik see mõjus masendavalt.

Minu naine teatas fazendast, et tal olevat õmblusetööd, töötagu ma aga seal edasi, et rohkem raha saada. Juba järgmisel kuul sain aga naiselt teise kirja, milles teatas, et ta olevat mu kraami maha müü nud ja Sao Paulosse sõitnud. Tehku ma nüüd, mida tahan. Mu tulevikukavatsused olid sellega luhtunud. Kuid meelt ma ei heitnud. Jatkasin teenimist viletsates oludes veel paar kuud, et aga rohkem raha koguda ärasõiduks.

Ühel päeval tuli meie töökohale eesti perekond, pärit Võrumaalt. Olid pannud

salaja fazendast plehku, nüüd palusid, et võimaldaksime neile lühiajalist varjupaika. Kuulanud hirmulugusid, kuidas neid fazendas koheldud, täitsime jalamaid nende soovi. Naise väikese lapsega jätsime oma onni, kuid mehe peitsime metsa. Varsti tuligi Porbosa fazenda ratsakaitsevälk. Ta leidis küll naise ja lapse, kuid mees jäi leidmata. Nii sõitis ta pika ninaga tulnud teed tagasi. Ja põgenejad võisid järgmisel päeval pääseda Sao Paulo osariiki.

Kaheksa kuuga olin jõudnud koguda 600 milli ja selle rahaga võisin juba edasi rännata. Lahkusime siit kõik kolm välismaalast, ka poolakas ei tahtnud üksi siia jääda. Vend sai Panema jõe silla ehitustöödele sepa abiks, kus teenis mitu kuud, enne kui Sao Paulosse sõitis. Mina aga alustasin sõitu sinna fazendasse, kuhu mu kraam maha jäi.

See oli 1926. a. septembri algul. Ööd olid vilud ja rongidelt ümberistumisel tuli sageli keeleoskamatuset pärast öid jaamaseinte ääres veeta. Kolmanda päeva õhtuhämarikus jõudsin fazendasse. Otsemaid läksin maja juurde, kus olin korteris olnud. Eevel oli oma kahe lapsega sinna kolinud. Ka vene monarhistid, need valgekaartlased, olid siit jalga lasknud, peale seda, kui olid teinud fazenderile suured võlaarved. Selle trahviks pandud tööle nende juht, ja mindki kui põgenikku hirmutati, et ega vihane fazender mullegi armu ei andvat.

Selgus, et minu lahkudes oli naine hakanud kohe kraami müütama ja muist tahtnud ära viia. Võetud aga kinni ja kraam paigutatud fazenda kontoris. Teise päeva lõunal läksin fazenderi jutule. Oli küll esialgu pisut tige; kuid seletasin talle, et jään siia tööga oma võlga tasuma, mis teda lepitab.

Pidin hakkama kohe kohvi kuivatama, saades seitse milli päevas. Raha aga ei saavat enne kätte, kui võlg tasa teenitud. Kui palju mul võlga on, lubati edaspidi teatada. Ja minu kraami ka muidu ei näidatud, kui pidin maksma 50 milli. Oli jälle veel hulk kraami, mida võis hinnata mitmele sajale millile. Sain siit ka naise

**Eesti põllumehe perekond Brasillias, Sao Paulo osariigis.
Ed. Poltsinas naise ja tütrega oma mesipuude juures.**

aadressi, kellele võla selgitamise asjus kirjutasin.

Töötasin fazendas ühtejärgi kolm nädalat, lootuses saada kätte riided ja vajalikud tarbeasjad, et siis Sao Paulosse sõita. Kuid minu kavatsus nurjus. Juhtus nii, et fazender läks tülli oma ehitusmeistriga, suurt kasvu sakslasega. Sakslane palkas linnast kaks veoautot, millele ladus enda ja teiste kraami, seistes ise juures, revolver peos ja ähvardades igaüht lasta maha, kes tuleb tema tööd takistama. Sakslane läinud, selgus, et ta oli viinud ära palju fazenda tööriistu ja peale selle kahe perekonna kraami, muu seas ka osa minu kraamist. Fazender sõitis kolm päeva ringi autoga, otsides plehkupannud sakslast, kes oli pealegi fazenderile tublisti võlgu jäänud. Fazenderi sõit ei annud aga tulemusi. Täis tulist viha lubas ta kõik välismaalased minema kihutada. Meie endise kodumaa „organisaatori“ Kristjan E-li, kes vahepeal minu ära olles siia oli tööle tulnud ühes T-i nimelise mehega, ajaš ta töölt minema. E-l mõistis juba siinset keelt ja oli, kui vaja, tõlgiks. E-li lahkudes kutsuti mind kontorisse ja nõuti mult võlga 300 milli suuruses. Vastasel korral

lubati minu kraam omastada ja peale selle mind fazendast minema kihutada. Perekondade põgenemine fazendast kirjutati minu arvele. Vene valgekaartlased kõnelnud fazenderile, et mina olevat rääkinud parematest töötingimustest teistes kohtades, eelistades eriti Paranat. Nii pidingi fazendast lahkuma, ka T-t tuli ühes minuga. Sõitsime Paranasse, kus pidi ehitama palju uusi raudteid.

Paaripäevase sõidu järele raudteel jõudsime tagasi sinna, kuhu minu vend jäi oma perekonnaga, s. o. Parana rajale Panema jõe sillaehituse juurde. Seal polnud töölisi enam vaja, küll pidi aga poole saja kilomeetri taga olema suur raudteeehitus. Kokkuhoiu mõttes alustasime teed sinna jala. Vastu õhtut jõudsime töökohale. Tööjuhataja, poolakas, lubas meid kohe järgmisel päeval tööle võtta. Kuna tööriistad jäid maha venna juurde, tuli mul neile järele minna. Juhuslikult sain sõita pool teed veoautoga, ülejäänud maa aga käisin jalgsi. Vend andis nõu veel kord fazendasse tagasi minna. Ehk ma saavat naiselt kirja ja seega teada, kui palju mul õieti võlga tasuda jäi. Ka saavat ma nii viisi Eeveli juurest tuua ära oma töörii-

ded. Tegingi venna õpetuse järele, kasutades minekuks venna juhatuse järgi lähemat teed läbi metsade.

Tee viis läbi põlise džungli, kus järjest kostis ahvide kisa. Oli õudne üksinda keset troopikametsa, kuid teivas käes ja nuga puusal — need julgustasid. Panema jõe ääres selgus, et parv oli ülesõitmiseks kõlbmatu. Kas pidin siit minema tagasi? Ei võinud ometi jääda ööseks metsa — kiskjate roaks! Kuid jõekallast uurides leidsin padrikust midagi palgi taolist, mis lähemalt vaadeldes osutus puust õnestatud paadiks. Nähtavasti oli selle sinna jätnud pärismaalane. Lõikasin omale veel ühe teiba ja hakkasin kõigest jõust sõudma. Võitlesin elu ja surmaga, enne kui veerandkilomeetrilise jõe ületasin. Veevoolus oli tugev ja tahtis vägisi küna pärivett kaasa viia. Teisele kaldale jõudes olin puruväsinud ja higi ujutas kogu keha. Õhk oli lämmatav ja leitsak nagu saunaleil. Heitsin poolhämarias puude varju puhkama, pea täis kurbi mõtteid. Ent korraga kuulen läheduses padrikus raginat. Kartes kiskjat, võtsin tikud tubakataskust ja torkasin tule kuiva prahti enese ümber, mis kohe löi leegitsema. Selle järele kuulsin veel vaid raginat metsas, sest metsalised kardavad kõik tuld. Sammusin kardetavast kohast ruttu minema, hirm andis jõudu. Tuli veel käia mitu kilomeetrit seda õudset metsateed. Nõnda jõudsin viimast jõudu pingutades õhtuks metsast välja. Õo saatsin mööda Tambury linna surnuaial ema haulal, kuna selles väikeses linnakeses võõrastemaja polnud. Peagi surus väsimus kinni silmalaud ja nii ma magasin oma ema haulal otsekui ema süles.

Hommikul äratas mind tõusev päike. Kinnitasin keha kaasas oleva kuivanud saiakoorukesega ja seadsin siis sammud oma tuntud kurikuulsa fazenda poole.

Fazendas leidsin eest naise kirja, kus ta teatas, et meil jäänud võlga 30, mitte aga 300 milli. Läksin kohe fazenda kontoris oma kraami kätte tahtma. Tõlki mul polnud, kuid nii palju oskasin ütelda, mis hädasti vaja. See vihastas fazenderit. Ta laskis kutsuda oma kaitseväelased-neegrid ja käskis mulle naha peale anda.

Seisukorrast aru saades tõmbasin puusalt pussi. Pussiga vehkides ja täiest kõrist kisades peletasin timukad eemale. Fazenteri käsul hakkasid nad aga uuesti peale tormama ja tahtsid keppidega mul pussi käest lüüa. Sain juba paar korda kepiga vastu käsi. Viimane häda oli käes. Aga kus häda kõige suurem, seeka abi kõige lähemal. Minu kisa oli kostnud välja, mille peale mitu leedulast oli tulnud kontoriukse taha. Nende põrutamisel jäeti minu peksmine pooleli ja fazender käskis ukse avada. Ise läks kõrge võre taha, kust kukkus mind söimama. Kui ma tema võlga ei tasu, pean jalamaid fazendast kaduma! Ma katsusin, et ruttu uksest välja sain. Kuid metsa vahele ma siiski ei julgenud minna, vaid pugegin ühe leedulase perekonda öömajale. Hommikul ruttasin Eeveli juurde tööriideid tooma. Leedulased lubasid mind tee ääres oodata, et siis ühes minuga ka Paranasse tööle tulla. Võtsin paki kaenlasse, jätsin suguvenna jumalaga ja sammusin ruttu linna poole.

Jõudnud vaevalt kilomeeter maad edasi metsa vahele, näen — tuleb kaks poolmusta fazenteri kaitseväelast mulle vastu, püssid seljas. Mis nad minult küsisid, seda ma kõike ei mõistnud, niipalju aga taipasin siiski, et neil oli minu suhtes mingi kuri kavatsus. Võtsin oma viimase keeleoskuse kokku ja palusin halastust — ma pole ju neile midagi kurja teinud! Tõin taskust välja oma peenraha, üle 20 milli, ja andsin neile. See tõi asjasse pöörde. Nad paugutasid oma püssid metsa tühjaks, patsutasid mulle sõbralikult õlale ja käskisid mind ruttu jalga lasta. Ma ei lasknud seda endale korrata. Jooksin nii nagu jalad kandsid, kartes ise, et võib-olla lasevad nad tagant järele. Linna ligidal kohtasin leedulasi. Nemad olid mind eespool metsas oodanud, kuid püssipauke kuuldes pannud linna poole plagama, arvates, et neid taga aetakse. Nüüd oli meid kokku viis meest ja see tõttu ka julgus suurem. Kõrvalisi teid kaudu hiilisime linnast läbi õudsele teele, kust ma paari päeva eest üksi läbi olin tulnud. Linna taga kinnitasime keha, kuna meestel oli söögipoolist kaasas.

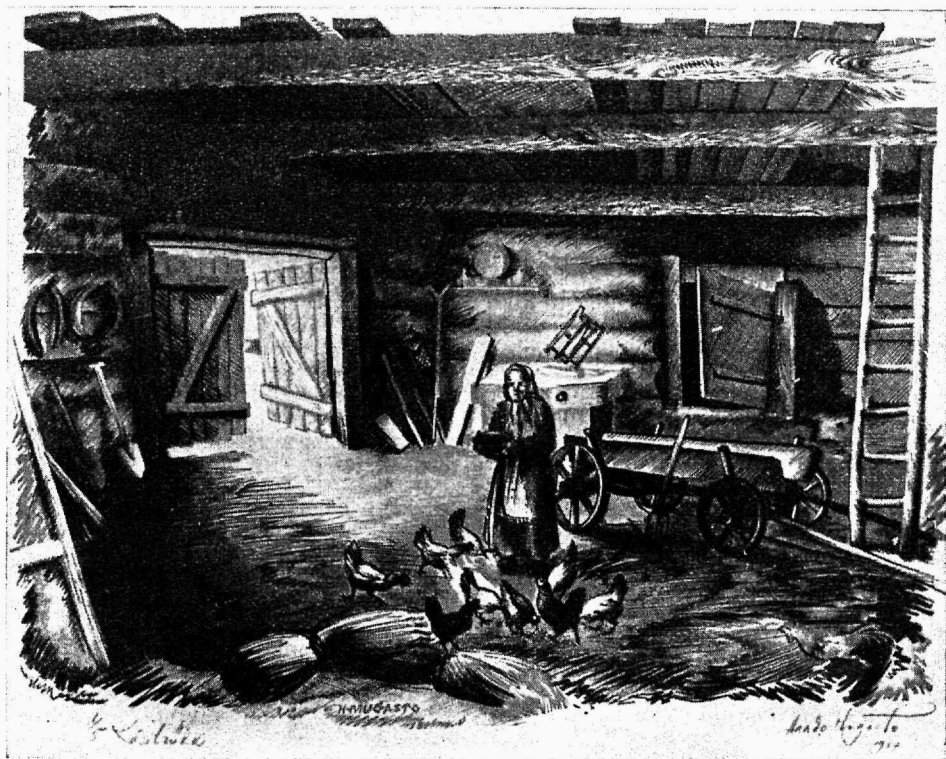
Nüüd algas kiirmarss Parana poole, et ööseks metsast välja jõuda. Ikka kaugetemale sellest neetud fazendast, kus mind häbematul kombel paljaks riisuti! Eriti kahju oli raamatutest ja piltidest, millised valgekaartlased-põhjaarmeelased üle võtsid. Oskasid ju neist mitmed eesti keelt.

Rõhutatud meeleolus järgisin teistele troopika ürgmetsas Parana sihis. Teised olid rõõmsad, et nad nii kerge vaevaga fazendast tulema olid pääsenud. Lohutasid mindki, et läks ju paljudel veelgi halvemini. Õhtu eeli jõudsime Panema jõe äärde. Paat, millega meid kahe milli eest üle jõe viidi, oli vähe suurem kui see, millega mina kord varem sõudsin. Järgmisel lõunal jõudsime Parana rajale Ourinhose linna, kust vähese ootamise järele rongile asusime. Edasisõit kestis 40 km. Porbosa fazenda poole, kus leedulastel olid tuttavad ees. Nende juures mõtlesime

ööbida. Kuid leedulaste tuttavad olid nii araks tehtud, et ei julgenud meid tuppagi lasta. Oli kõvasti keelatud võtta vastu võõraid. Sammuime pahameeli edasi mõned kilomeetrid metsa vahele. Pimeduse algul tegime üles tule. Nii saatsime kuidagi moodi öö mööda, pidades kordamisi valvet ja kohendades tuld, et metsloomad ootamatult ei üllataks. Hommikul varakult jatkasime teed ja lõunaks oli meil juba 30 kilomeetrit seljataga. Siis oli meil aga õnne — kohtasime juhuslikult selle maanurga veoautot, kus töötasid meie tuttavad. Saime kraami autole ja ise ka koorma otsa. Mõnetunnilise sõidu järele olime kohal, uue raudtee ja tunneli ehituse juures. Meil vedas, sest peainsener käskis kohe tööle asuda.

Nii oli teenistuse- ja leivaküsimus mõneks ajaks jälle lahendatud. Algasid uued võitlused olemasolu eest ja uued pingutused, kuid sellest juba järgmine kord.

M. L.

Viimaselt eesti kunstinaütuselt.

H. Mugasto (†): Rehe all.

Eestlased külastamas Minas Geraese osariigi kõrgemat mäge Brasiilias. Mägi on 1830 meetrit kõrge ja kaetud metsaga. Mägi asub eestlaste asukoha lähikonnas. Mäe tipul, lagedal kalju nõlvakul seisavad kaugeat maastikku vaadeldes kohalised eestlased.

Ringvaateid välismailt.

Eestlaste elust ja tegevusest Austraalias.

Hilisemal ajal, viimaste aastakümnete jooksul, on Austraalias omale uue kodu leidnud väga paljud eestlased, kes omale elu ülalpidamist leiavad mitmesugustel tööaladel. On farmereid, käsitöölisi, kaupmehi, kullakaevajaid, aga ka rohkesti seiklejaid. Suurem enamus eestlastest töötasid siiski põllumajanduse alal ja eriti vanemad sisserrändajad on farmide omanikud.

Suurem hulk Austraalia eestlasi on varemalt elanud Venemaal ja omandanud seal kogemusi raskeks võitluseks võõrsil olemasolu eest. Venemaalt rännanud eestlased on enamasti kõik siia paigale jäänud, kuna Eestist tulijad on sageli Niihikese aja pärast tee kodumaa poole tagasi valinud.

Kümmekond aastat tagasi oli Austraalias veel hea aeg, nii et tööd armastaja inimene alati võis teenistust leida. Kui vahel linnades ei leidunud kohe tööd, siis maal oli töö suhtes olukord õige hea. Tööd leidsid metsa kuivatamise, jäneste tapmise, aedade tegevise ja mõnelgi muul alal. Palk oli rahuldav, söök ja korter olid tööandja poolt. Korteriks on harilikult telgid, kus talvel, juuni, juuli ja augusti kuudel, on ööseti väga külm, päeval aga palav. Temperatuur

on üldiselt väga muutlik, eriti New South Walesis, ja kõigub tihti öö-päeva jooksul kuni 20 kraadi C. järele. Viktoorias on kliima talvel külmem, Queenslandi põhjapoolne osa on juba palav maa ja vähese vihmaga.

Osa maa-alasid kannatas siin sagedasti põua all. Valitsus tuli appi ja ehitas jõgedele hiiglatamme ja -veevärke, kuhu vihmasel ajal koguti vesi. Kui tuli põua aeg, siis juhiti vesi selleks kaevatud kanaleid mööda kaugele sisemaale. Näitena võiks tuua, et üksinda Viktoorias on 1800 miili kanaleid ja sellega niisutatakse 602.000 aakrit maad. Hiljuti avati üks niisugune tamm Murray jõel, mis ehitati Viktooria, New South Walesi ja Lõuna-Austraalia piirile. Selle ehitamine kestis 8 aastat ja läks maksma viis miljonit naelsterlingit. Kogu see veevärk ehitati kolme eelpool nimetatud osariigi poolt, sest kunstlikku niisutamist vajasisid kõikide nende riikide maad. Selle veevärgi ehitamise juures leidsid tööd ja rahuldavat teenistust väga paljud eestlasedki.

Ka Sydney piirkonnas on veeküsimus väga aktuaalne. Kes ostavad siia farme, peavad esijoones vaatama, kuidas veeküsimust lahendada saab, kui juhtub tulema põua-periood. Sydney ja Liverpooli linnad varustavad veega ka linnade lähedal asuvaid maakohti.

Eesti farmereid leidub Liverpooli ja Telemeri linnade lähedal. Viimane on Sydneyst 65 miili eemal ja seal asub ka 8 eesti kanafarmerit. Esimese farmi asutajaks oli seitse aastat tagasi hr. Nortots. See on looduslikult hea koht, sest seal läheb maa alt läbi jõgi, mis kunagi kuivaiks ei jää.

Viimasel ajal on uus eesti asundus tekkinud Sydneyst 20 miili eemale Cabarmata'sse. Varemalt elas seal ainult 4 perekonda eestlasi — Porkmannid, Tensingid, Savelid ja Savikud. Nüüd on nende arv tõusnud juba 14-ni. Enamasti on need linnast ärialalt maale siirdunud eestlased, kes hakkavad tegutsema farmeritena.

Ka Queenslandi osariigis elab laialipillatult hulk eestlasi. Mount Isa's tinakaevanduses töötab üksi kümme-kond eestlast ja umbes 300 soomlast. Et töö on raske ja tervisttappev, siis austraallased ise ei taha seal töötada. Iga kolme kuu järele võetakse vereproovi ja kui tina tolm on rikkunud tööliste tervist, siis vabastatakse ta töölt. Veel tegutseb seal üks eestlane kingsepana. Boarding House'i (pansioni) peab seal pr. Krall, kellel enamalt oli piimalehmade farm. See proua on O. Lutsu jutustusest „Kevade“ tuntud Raja Teelena. Suurema loomafarmi omanik Queenslandis on Kanada eestlaste järeltulija Gudeberg, kelle vanemad Venemaalt, Tveri kubermangust, Kanadasse rändasid. Läänud aastal lahkus peale üheksa-aastast Austraalias elamist hr. Milkop, kes seal otsis kulda. Seda mitte leides siirdus Mount Isa'sse tinakaevandusse, kus aga tervise kaotas.

Huvitav oleks märkida, et Sydney rohelises parkide vöös, kus asus Austraalia leitaja kapten Cooki ausammas, on rahvuslik muuseum, kus leidub õige palju suurte kunstnike töid. Seal äratub eestlase tähelepanu maal Tallinnast, merelt vaadatuna. Lahel on näha kolm kahemastilist purjelaeva ja üks purjepaat, kus kolm inimest sees. Pildi all on kiri: A sketch of Reval. Sir O. W. Bruly 1817—1894. Muuseumile on see maal kingitud 1876. a.

Märtsikuu lõpul lahkus Austraaliast hr. Raik ühes abikaasa ja tütrega, kes elasid 10 aastat Melbourne'is. Sydneys asusid nad itaalia nisulaevale ja sõitsid Euroopasse.

A. R. S.

Sissepääs Austraaliasse vabamaks.

Majandusliku olukorra paranemisega Austraalias on sissepääsemise kitsendusi suurel määral kergendatud. Austraalia valitsus näeks meeleldi eriti neid uusi asunikke, kes omavad teatava kapitali. Kõik välismaalased, kes soovivad Austraaliasse asuda, peavad muretsema maandumise loa ehk „landing permit'i“, sest Austraalias ei ole sisserändajate arv rahvuste järgi nor-

meeritud. Lubade andmisel on mõõduandvaks teguriks see, kuivõrd kasulikkudeks kodanikkudeks on osutunud vastavast rahvusest asunikud koha peal. Maandumise loa saamisel on esimeseks tingimuseks, et selle soovija peab omama hea tervise ja laitmatu mineviku. Harilikus järjekorras antakse maandumise load kolmes kategoorias, kusjuures siseministril jääb veto õigus igal juhul.

1. Maandumise loa saavad Austraalias elavatest isikutest majanduslikult sõltuvad omaksed, kui siinoliija annab kindlustuse, et ta hoolitseb nende ülalpidamise eest. Sellesse kategooriasse kuuluvad naised, alaealised lapsed, täisealised tütreid ja õed, kes ei ole abielus, vanemad ja pruudid.

2. Maandumise loa saavad Austraalias elavate isikute poolt soovitatud kaasmaalased, kui siinoliija poolt on antud kindlustus, et nemad ei jää siin riigi toita ja otsivad tööd neil aladel, kus see kahjulikult ei mõju Austraalia tööliste elu- ja töötingimustele. Austraalia sadamasse jõudes peab olema sellisel sisserändajal ette näidata 50 austraalia naela (675 eesti krooni).

3. Maandumise loa saavad välismaalased, kellel ei ole Austraalias vastutajaid, kui nad annavad lubaduse, et nad ei hakka siin neil aladel tööd otsima, kus see kahjulikult võiks mõjuda siinsete tööliste töötingimustele. Austraaliasse jõudes peab olema ette näidata 200 austraalia naela maandumisahta (2700 eesti krooni). Austraalias on eelistatud asunikkkudeks põhjajurooplased. Värvilise rassi esindajaid Austraaliasse üldse ei lasta. Austraalia on uhke sellele asjaolule, et 1933. aasta rahvalugemise järele on 5.726.566 kodanikku siin sündinud, 6.569.518 rahva üldarvust. Briti rahvusesse mittekuuluvate kodanikkude arv oli samal ajal 60.259.

Eesti põlluharijate vilets elu Brasiilias.

Ihaldatakse tagasi kodumaale.

Üks grupp eesti põlluharijaid on asunud elama Minas Geraes'e osariigi lõunapoolsesse ossa (otsejoones umbes poolteistsada kilomeetrit Sao Paulost), Borda da Matta jaama lähedale asundusse. Kuigi nad oskavad kokkuhoidlikult elada, sest enamuses baptistiusulistena peavad nad liigsöömist ja -joomist patuks, ei ole nad siiski nende aastate jooksul, mis nad seal on asunud, nii kaugele jõudnud, et nad endid kodumaa maaomanikkudega saaksid võrrelda. Sellist rikkust ei ole keegi suutnud koguda. Isegi nii palju ei ole nad suutnud teenida, et välja maksta neid väikseid maalappe, mida nad omandasid uues asunduses. Mitmed olid selle tõttu sunnitud sealt lahkuma. Mõne

aasta eest, kui seal algas siidiusside kasvatamine, said mõned siiski selle tööga oma krundivõlad tasa.

Hiljuti saadud kirjas kurdab sealne eestlane J. Zederbaum, et inimesed elavad seal kõik enamasti viletsat elu ja viletsa toiduga. Maad on lahjaks jäänud ja ei kasvata muud kui umbrohtu. Kellel on veel metsa krundil, see saab metsa alt uut maad, mis vilja kasvatab, aga 4—5 aasta pärast on ka see uus maa juba vana ja ei kanna midagi. Teenistus siidiussidest on koguni kokku kuivanud, sest siidiussid surevad enne ära, kui nad täis kasvavad. Nii katsuvad eestlased igaüks seal minema minna, kes aga saavad.

Suurt elevust tekitas sealsetes eestlastes Välis-Eesti ühingu andmete kogumine kodumaale sõita soovijate üle. Oodatakse suurima igatsusega lähemaid teateid selle üle, kas Eesti valitsus võimaldab neile priisõidu kodumaale või mitte.

„Kui meie elame ja Issand seda laseb korda minna, et meile ikka priisõit antakse, see oleks küll väga rõõmustav! Ma igatsen nii väga kodumaa järele! Olen siit elust nii tüdinenud, et jookseksin kas või kohe öösel siit minema, suutmata enam päeva oodata. Kui see ikka Jumala tahtmine on, küll meie siis siit ikka ära saame,“ kirjutab usklik suguõde Anna Zederbaum.

Kuigi Brasiilia eestlastele ei ole antud mingisuguseid lubadusi nende tasuta kodumaale toomiseks, on nende usk kodumaale pääsemisse siiski nii suur, et uurivad isegi juba, missuguses sadamas tuleks laevale asuda.

Eesti põllumehe elust Kanadas.

Paar nädalat tagasi jõudis Eestisse tagasi Jakob Vilop, kes on elanud Kanadas ligemalt 10 aastat. Vilop tegutses omal ajal Peterburis ärimehena, kuid revolutsiooni keerises kaotas kogu oma varanduse ja hakkas siis ringi vaatama, kus pool „maa lahti“ on. Viimaks jäi ta peatuma Kanadasse Saskatchewan, Masefieldi, kus ka juba varemalt eestlasi ees oli. Sinna omandas ta väikese farmi ja head nisuaastad töötasid alguses kõige paremat. Varemalt oli olnud selles piirkonnas hulk eestlasi, kuid nüüd on järele jäänud veel ainult kolm eestlast farmerit — abielupaar Johan Purask'id ja Jaan Kitsing ning Eduard Burask. Esimene nendest on juba vana Kanada elanik ja on asunud praegusele asukohale 1912. aastal. Tema farm on ümbruskonnas üks eeskujulisemaid ja suuremaid. On aja jooksul muretsetud kõik masinad ja tarviline inventar. Nagu igal algajal, nii on ka Johan Puraskil alguses tulnud võidelda raskustega, ent hiljem, kui raudtee chi-

tati ka sinna piirkonda, ostis ta valitsuselt maad juurde. Ilmastikuliselt head aastad andsid rikkalikku nisusaaki ja raudtee juurdeehitamiseiga läks viljasaagi müügilite toimetamine kergemaks. Sellega sai Purask oma majapidamisele kindla aluse ja suudab raskematele aastatele paremini vastu pidada.

Hr. Vilop on viibinud ka Johan Puraski 60 aasta sünnipäeva pühitsemisel 26. märtsil s. a. Koosviibimisest on võtnud osa ainult eestlased ja nii ühise perena meenutati mälestusi vanast kodumaast.

Põllumeheks Kanadas on kerge hakata, kui oled juba Kanada pinnal. Riik annab maad soodsatel tingimustel, kusjuures arvesse võetakse ka maa headust maa hinna määramisel. Peale riigi on väga palju maad ka mitmesuguste kompaniide käes, kes maad müüvad pikaajalistel maksutingimustel.

Need tingimused ei tohiks siiski kedagi meelitada oma lapikese maa järele Kanadas, nagu seda ihaldatakse kodumaal — Eestis.

Kes on pikemat aega Kanadas elanud ja tegutsenud põllumajandusliikl alal, neid toetab valitsus suurejooneliselt. Nii kustutas ta möödunud aastal kuue aasta kestel farmeritele antud toetuse 125 miljoni dollari suuruses, mis eesti rahas teeb välja määratu rahasumma.

Kanada põllumehel tuleb arvestada ühe tõsiasjaga: heade aastate järele tulevad alati halvad aastad. Paljud asunikud on tarvitanud omapärast võtet: kui mõned head aastad olid võimaldanud koguda juba natukese kapitali, siis müüsid nad oma farmid ja sõitsid tagasi kodumaale. Sest väikese kapitaliga ei suudeta pikka aega Kanadas halbadele aastatele vastu panna.

Eestlastega, kes elavad gruppides asundustes, on võimalus pidada teatud sidet.

Väga palju on aga neid eestlasi, kes farmeritena ja töölisena on üle suure Kanada laiali ja kes enesest mingit elumärki ei anna. Raske on nende üle teateid koguda, sest Kanadas on umbes 10 miljonit elanikku, kuid valitsus arvestab koloniseerimise poliitikaga elanikkude arvu aja jooksul tõsta 100 miljoni elanikuni.

Kuigi sisserändamisele tehtavad takistused ei ole suured, siiski pole viimasel ajal Kanadasse suurt sisserändajate voolu märgata, küll aga hooti hoopis vastupidist tendentsi. Sellest siis ka järeldus: Kanada ei ole siiski marjamaa. H. T.

Meremeeste elu paraneb.

Kaua aega mitmel välislaeval sõitnud eesti meremees Richard Jalakas saatis Välis-Eesti Ühinguale kirja, milles ta muuseas kirjutab:

Praegusel ajal on märgata kõikjal meremeeste olukorra paranemist. Eriti võib seda tähele panna Euroopa suuremates sadamalinnades Rotterdamis ja Antwerpenis, kus kütsetunnistusega meremehel on võimalik hõlpsasti saada teenistust. On olnud ka juhuseid, kus laeval tuli meremeeste puudusel väljasõiduga oodata mõni päev.

Kuid nii Rotterdamis kui Antwerpenis on raske saada peatusluba. Välismaalasel, kes sõidab Rotterdami, peab olema 200 hollandi guldnat maandumisraha ja korras pass. Esimest ei nõuta vaid siis, kui seal laevast mahamaks on saadud. Veel raskem on peatusluba saamine Antwerpenis. Seal nõutakse meremehe kohta andmeid, et ta on ühest laevast maha makstud ja teise munsterdatud, alles siis saab ta sadamapolitseilt loa peatumiseks.

Keeli mittevalitsevatel noormeestel ma siiski ei soovita sõita välismaale, kuna siis tavaliselt satutakse hädasse. Kuid siiski julgus on pool võitu! Kes omab kindla tahte, see leiab ka võõrsil väljapääsu.

Eesti meremeestele, kes soovivad välismaale teenistust otsida, soovitaksin pöörduda mõne vanema välislaeval sõitnud meremehe poolt täpse informatsiooni saamiseks. Mina isiklikult annaksin meeleldi nõu ja juhatust.

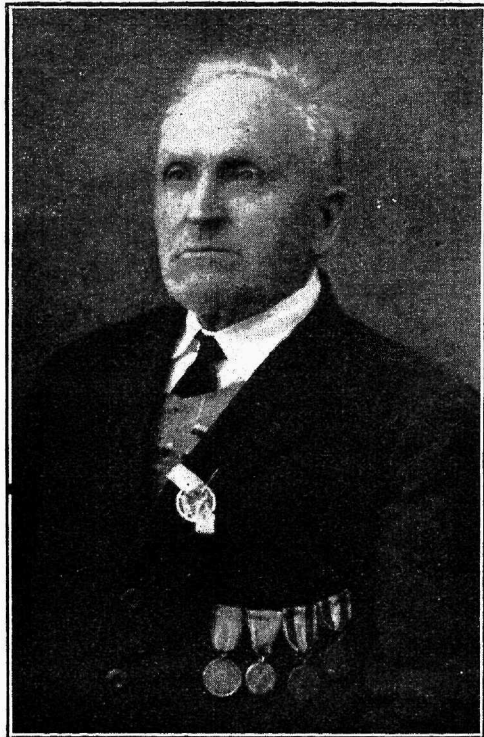
A. Klink 50 a. põllumehena Soomes.

Üheks vanemaks väliseestlaseks vennasraha maal Soomes tuleb kahtlemata pidada Aleksander Klink'i, kes hiljuti pidas oma kahekordset juubelit: 70 a. sünnipäeva ja 50 a. Soomes elamise tähtpäeva.

Et A. Klink põllumehena on energiliselt osa võtnud seltskondlikust elust ja töötanud kaua aega ka ajalehtede kaastöölisena, siis ei ole ülearune mõne reaga märkida selle tubli väliseestlase elu ja tööd.

Sündinud kehva rentniku pojana Võrumaal, Navi külas, 23. veebruaril 1866. a., võttis A. Klink juba noorelt osa seltskonna tegevusest Võru „Kandle“ seltsis, Eesti Aleksandri kooli komitees j. m. Kuna rentniku elu sel ajal aasta-aastalt ikka viletsamaks muutus ja kohaliku mõisnikuga veel lahkhelid tekkisid, rändas terve perekond Venemaale õnne otsima. A. Klink omas tulise nooreestlase vaimu Jakobsoni „Sakalast“ ja ta ei tahtnud, kui laiema silmariniga noor, mingil tingimusel jääda vihasele mõisnikule moonakaks.

Saanud selleaegsete olude kohta küllaltki hea linnakooli hariduse, hakkas A. K. Venemaal Holmi linnas tegutsema kaubanduslikul alal. 1867. a. ostis ta Soome väikese talukoha, kuhu vanemad asusid, kuna ise jäi Peterburisse teenima. Seal võttis ta aga-

Põline Välis-Eesti tegelane Soomes
A. Klink.

ralt osa seltskonna elust ja oli üks Peterburi karskusseltsi „Ustavuse“ asutajaid. Peterburist lahkudes valiti ta koos dr. Hurt'i, prof. Eiseni ja A. Weizenbergiga „Ustavuse“ auliikmeks.

Mõni aasta hiljem asus A. Klink ise tegeliku põllumehena oma talu Kivennopole elama. Kuna koht oli väike, siis ostis ta peagi suurema talu Sakkola kihelkonda, Peterburist 100 klm. eemale.

Seda kohta pidas A. K. umbes kolmkümmend aastat, muutes ta ümbruskonna eeskujulikumaks taluks. Seda talu külastasid paljud ekskursioonid ja sagedasti on temast juttu olnud Soome põllumajandusliikudes ajakirjades.

Kõige selle kõrval jätkus A. Klink'il aega osa võtta seltskonnategevusest, nii et teda on teenete eest valitud põllumeeste seltsi ja noorsooseltsi auliikmeks. Kõigile lastele on vana töömees annud korraliku hariduse, nii on vanem poeg ohvitser, teine poeg õpetaja, kuna kolmas poeg langes Soome vabadussõjas.

„Punaseil päevil“ 1918. ja 1919. a. andis ta lahkesti peavarju mitmelegi eesti „emigrandile“, kes punaste poolt tagakiusatuina Soome sõitsid, ja aitas neid välismaale edasi. Veel viimastelgi aastatel on Soomet

küllastanud eestlased A. Klinki vaatamas käinud.

Ajalehtede kaastöölisena on A. Klink teutsenud juba noorelt kuni sittaajani. Ta on olnud „Sakala“, „Virulase“, „Linda“, „Majapidaja“ ja mitmete teiste eesti ajalehtede ja ajakirjade kaastöölise. Peale selle on ta kirjutanud palju Soome ajalehtedes ja eriti põllumajandusliikkudes ajakirjades. Ka on ta osa võtnud hõimutööst.

Mõni aasta tagasi kinkis ta Helsingi Eesti Seltsile suurema hulga mitmesugust kirjandust.

Oma vanadusepäevi saadab A. Klink ühes abikaasaga mööda Käkisalmi lähedal Myllypelto, Laadoga järve kaldal, kasvatades aiavilja ja pidades mesilasi.

Tublile väliseestlasele vanadusepäevil palju päikesepaistet!

H. Täht.

Hõimlaste mured Karjalas ja Ingeris.

Umbes 10 aastat on juba Eesti ja Soome ajalehed ja ajakirjad murelikult kirjutanud Karjala küsimusest. Seal elab umbes 200 tuhat karjalast, kes on meile lähedased hõimlased, hulk soomlasi ja statistiliste andmete järele ka üle 2000 eestlast. Nende suguvendade saatuse kohta tuleb Karjalast järjest kurbi sõnumeid.

Teatavasti jäi Soome-Vene rahulepingu sõlmimisel Ida-Karjala Venemaa külge. Soome poliitiline seisukoht oli sel ajal ühine Skandinaavia riikidega ja ta ei võtnud osa Balti riikide nõupidamistest. Teisest küljest olid aga soomlastel kasutada tugevad ja hästi organiseeritud sõjalised jõud ja nad oleksid 17—18 a. tagasi sõjalise jõuga jõudnud liita Karjala Soome külge. Soomlased jäid aga sel ajal Ida-Karjala suhtes tagasihoidlikkudeks ja lootsid asja lahendada vabal kokkuleppel venelastega, arvates, et viimased kergel käel õigustatud rahvusliku piiri Valgemerest Laadogani annavad. Kui aga soomlaste viimastena kõikidest hakkasid venelastega rahulepingut sõlmima, pidid nad leppima kibeda tõsiasiaga, et Karjalast kaks kolmandikku jääb Venele. Kõik teised riigid

olid juba jõudnud sõlmida venelastega rahulepingud, Vene seisukord oli muutunud kindlamaks ja neil ei tarvitsenud karta enam soomlasi. Nii jäi Ida-Karjala teisele poole piiri.

Karjalased ei olnud aga Vene poliitikalike kuigi sõbralikud, vaid juba alguses kohe ignoreerisid täielikult Vene valitsuse samme. See põhjustas venelasi Karjalas talitama karmilt. Viimase 5—6 a. jooksul on seal olnud massilisi väljasaatmisi, ning umbes pool Karjalat on asustatud venelastega. Mõni aeg tagasi töid Soome lehed teate, et Karjala Annuse külla sõitnud vene sõjaväesalk. Kõik külaelanikud ühes kraamiga saadetakse Siberisse, kuna need ei olevat küllalt vastuvõtlikud olnud kommunistlikkudele põhimõtetele. Nähtavasti kavalikindlalt tahetakse piiriäärseid maa-alasid vabastada võõrrahvusest, kelle poliitiline meelsus ei ole vastuvõetav kommunistlikule korrale. Karjalaste kultuuriline tase on hoopis kõrgem kui venelastel, ja neid ei saadud viia ümberrahvustamisele.

Mitmel korral on Soome valitsus esinenud protestiga selles asjas Vene valitsuse ees, süüdistades viimast karjalaste väljasaatmise asjus vägivallaakti toimepanemises, mis väärib hukkamõistmist. Kuna Venemaa on Rahvasteliidu liige, siis kaaluti kord küsimust, kas ei peaks selles asjas pöörduma Rahvasteliidu poole. Ja kui ükskord venelased peaksidki andma mingisuguseid lubadusi, on Karjala karjalastest tühi.

Soomes mõni aeg tagasi mõned ringkonnad tegid kihutustööd Suur-Soome loomiseks. Vabameelsed ringkonnad leiavad nüüd, et see ongi põhjustanud venelasi Karjalas karmilt talitama.

Samasugused kurvad teated karmist ümberkäimisest hõimlastega tulevad ka Ingerist. Olla olnud massilisi laialisaatmisi Siberisse, Kaukasusse, Novaja Semljasse jne. Ka Ingeris elab suurel hulgal eestlasi, kes kõiki neid vintsutusi kaasa peavad elama.

Olemasolevatel andmetel on ka Eesti piiriäärsest Ingerist ingerlasi väljasaadatud. Piiriäärseid ingerlase elamud seisavad tühjalt ning ukсед ja aknad on laudadega kinni löödud.

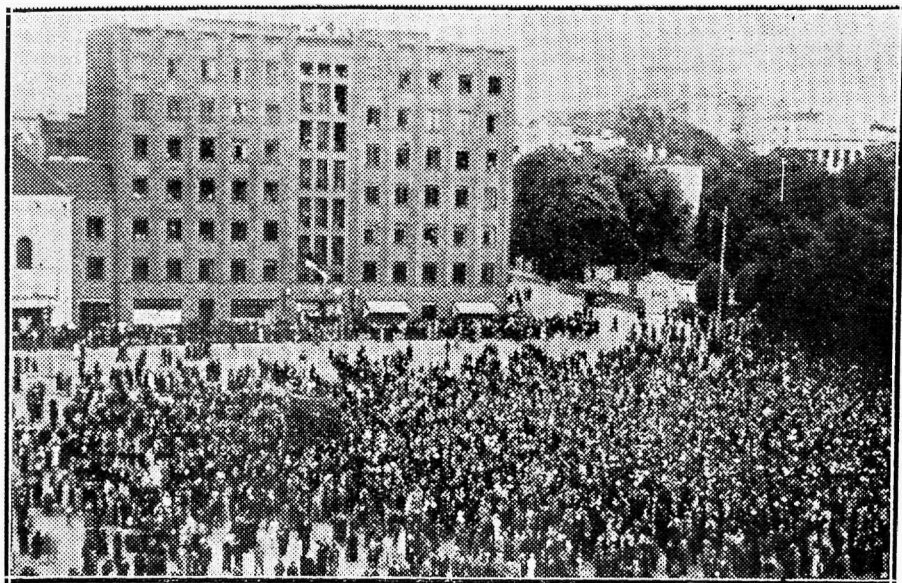
H. Täht.

Otsitakse

OTTO JÜRI pg. SAARBERG'i

sündinud 7. IX 1895. a., rändas Eestist välja 1926. a., elas 1933. a. Sydneys, Austraalias, kust kavatses sõita P. Ameerika Ühendriikidesse.

Teateid palutakse saata: Välis-Eesti Ühingule, P. O. Box 100, Tallinn, Estonia.

Rahvas Võidupüha pidustustel Tallinnas, Vabadusväljakul.

Kodumaa sõnumid.

Rahvuskogu esimese koja täiskogu kokkuastumisel juunis, kus asuti koja üldkomisjoni poolt esitatud põhiseaduse eelnõu vastuvõtmisele, esines üle kahetunnise kõnega koja üldaruandja ja esimees prof. J. Uluots. Tema tähendas, et põhiseadus seniselgunud kujul moodustab harmoonilise terviku. Kõige huvitavamaks oli aruandja pikas kõnes see osa, milles ta analüüsis põhiseaduse aluseid ja põhiseaduse süsteemi loogilise ülesehitusena neil alustel. — Vaadeldes ideid, mida on tulnud arvestada põhiseaduse loomisel, ütles aruandja, et Eestisse on püüdnud pääseda sisse võõraid ideid. Seepärast pole olnud kerge seadida ideid põhiseaduse vundamendiks. Tuli arvestada võõraid ideid, mis tasakaalus Eesti olustikuga. Eesti rahvas on individualistlik, seepärast ei saanud demokraatlik ideestik jääda kõrvale. Samuti tuli teostada parlamentarismi idee. —

Rahvuskogu esimene koda kinnitas hääleõiguslikkuse alammääraks pärast pikemaid vaidlusi 23 aasta asemel 22 aastat.

Suuri vaidlusi oli ka Rahvuskogus tulevase rahvaesinduse esimese koja — riigivolikogu — liikmete arvu juures. Otsustati kindlaks jääda 80-le, nagu see oli nähtud ette ka eelnõus. Riiginõukogu otsustati jätta 40-liikmeliseks.

Vastu võeti ka täiendus põhiseaduse kooliparagrahvidele. Õpetamine ja kasvatamine koolides peab sündima eesti rahvuslikus vaimus.

Esimese koja 3. lugemisel võeti põhiseadus vastu rõhuva häälteenamusega.

Ka teise koja üldkomisjon võttis põhiseaduse eelnõu vastu 3. lugemisel. Kolmas lugemine kestis vaevalt pool tundi ja eelnõu läks läbi 2. lugemisel vastuvõetud kujul, välja arvatud paragrahv, mis käsitleb riigipea kandidaatide ülesseadmist. Tähendatud paragrahv kõneles riigivanema õigusest pöörduda rahva poole riigi huvides tähtsa küsimuse kohta rahva otsuse saamiseks. See paragrahv otsustati jätta välja põhiseadusest. Ka varem vastuvõetud vandekohtu-instituut jäeti põhiseadusest välja.

Teise koja üldkoosolek astus kokku 6. juulil. Et kiiremini tulla toime tööga, hakkab teine kodagi esimese eeskujul töötama viis päeva nädalas. Kiirustamine on eriti vajalik, kuna Rahvuskogul on veel tööd palju ees ja põhiseadus peab valmima määratud tähtajaks — 18. augustiks.

Riigivanem kirjutas alla ja esitas Rahvuskogule viis seaduse eelnõu, mis käsitlevad põhiseaduse elluviimist: 1) Riigivolikogu valimisseadus, 2) vabariigi presidendi valimisseadus, 3) parlamendi liikmete tasu-

seadus, 4) parlamendi ajutine kodukord ja 5) parlamendi tööd korraldamisseadus.

Esimese koja kõik kolm komisjoni asusid nimetatud eelnõude läbivaatamisele.

*

12.—14. juunini toimus Tallinnas Balti rahvaste kongress. Osa võtsid koostöö peakomitee, linnade tegelased, lastekaitse tegelased, rohuteadlased, ühis-tegelased, tuletõrjujad ja paljude teiste kutsealade organisatsioonid ja tegelased. Kongressi pidulik avaaktus peeti „Estonia“ kontsertsaalis. Avasõna ütles prof. Piip, kõnega esines sotsiaalminister Kask. Edasi jätkusid koosolekud kunstihoones. Balti rahvaste koostööst kõneles läti insener Riteris, kes toonitas, et Balti rahvaste koostöö peab saama kategooriliseks käsuks. Kultuurilisest koostööst kõneles eesti dr. J. Vasar haridusministee-riumist. Võeti vastu rida koostöösse puutuvaid resolutsioone.

*

Juuni algupoolel külastas Eestit Ingli- lise välisminister lord Ply- mouth, kes tegi ka pikema ringsõidu maal, tutvudes Eesti maaeluga, põlevkivi- tööstusega, kus ka Inglise kapital on investeeringud, Oru lossiga, Narva-Jõesuu kuuroridiga ja Narva linnaga. Ta nimetas oma sõitu „heahte reisiks“, mille pea- miseks eesmärgiks isiklike tutvuste loo- mine poliitikameestega ja kaasaaitamine Inglise ja Balti riikide-vaheliste heade su- hete veelgi tihedamaks muutmine. Lord Plymouth lahkus Eestist väga heade mul- jetega.

Kolmepäevase külaskäigu Ees- tisse tegi ka Rootsi välismini- nister R. Sandler. Minister sooritas ringsõidu Läänemaal, tutvudes Pürksis rootsi vähemusrahvaga ja peatudes Haap- salus. Minister Sandler tähendas, et Eesi ja Rootsi vahel valitseb paljudes küsi- mustes täieline vaadete kooskõla. Eesti poliitika juhtidega, eesotsas riigivanem K. Pätsiga ja kindral J. Laido- neriga oli minister Sandleril jutuajami- ne nii sise- kui ka välispoliitiliste küsi- muste üle.

*

Tööstus hakkab ikka roh- kem omandama tähtsust ko- dumaa rahvamajanduses ja väl- ja tõrjuma vaadet, et Eestis on ainult põl- lumajandus kandev ala. Suur- ja kesk- tööstuses töötajate arv on praegu juba 52.000, ligi pool suurem kui oli kriisieelsel ajal. Põlevkivitööstuse laienemise tõttu laieneb ka keemiatööstus. Metallitööstuse tõus on 1929. aastaga võrreldes 60 prot- senti. Koos majandusliku aktiivsuse tõusuga tõusevad ka palgad ja hinnad.

Põlevkivitööstuste ja õli- vabrikute ettevõtete poolt on asutus- saaduste hindade tõstmisele. Tingitud on see sellest, et Eesti põlevkivi- saadused on eriti välisturgudel leidnud tänava harukordselt soodsa turu ja on tekkinud olukord, kus kõiki nõudmisi ei suudeta isegi täita. Esimese sammu hin- dade tõstmise alal tegi Esimene Eesti Põ- levkivitööstus Kohtla-Järvel, tõstes hindu keskmiselt 10 protsendi võrra.

*

Põllumajandussaaduste väl- javeos aasta esimesel poolel on olnud tunduvalt muudatusi. Eriti tugevasti on suurenenud või väljavedu, tõustes ajavahemikul 1. jaanuarist kuni 13. juunini 4231,7 tonnile eelmise aasta 3063,6 tonni vastu. Tagasi on läinud pee- koni väljavedu ning kõige rohkem on näidanud tagasiminekut kanamunade eks- port, mis aasta algusest kuni 13. juunini oli 10,5 miljonit eelmise aasta 13,1 miljoni muna vastu.

Peekoni väljaveo suhtes tagasimine- k on tingitud sellest, et viimastel aastatel toimunud elussigade müük on avaldanud takistavat mõju peekonsigade juurekas- vule, kuna kanamunade ekspordi väljaveo tagasiminekus arvatakse peamine põhjus seisvat selles, et praegune monopoli-ette- võtte kuju ei ole kuigi soodsa kanamu- nade ekspordi arendamiseks.

*

Poola tööliste sissetoomise pu- hul kaevandustööliste ametiühing esitas kõigile põlevkivikaevandustele ja õlivab- rikutele ettepaneku üldise kollektiivlepingu sõlmimiseks. Töölisliikond võtab sel juhtu- mil enda peale vastutuse vajalisel määral tööliste muretetamiseks kaevandustele.

Lisaks poolakatele kavatakse mäe- töölisi sisse tuua ka Ungarist ja Rumeeniast. Tulevaks aastaks vajab meie põlevkivitööstus vähemalt 500—600 välistöölist.

*

Maal on praegu elavaks kõne- aineks Poolast sissetoodud põl- lutööliised. Talumehed, kes peavad oma taludes eestlasi-põllutöölisi, on tihti hädas. Tööliised nõuavad palgakõrgendust, kuna poolakad saavad kõrgemat palka. Ka poolakatega on peremehed sageli hä- das. Nad ei tunne keelt ega ole harjunud meie põllutööviisidega. Mõnel pool saa- dakse aga poolakatega hästi läbi ja ol- lakse nendega rahul.

*

Vändra põllumajanduse konvendi koos- olekul kõneles põllutööliste küsi- musest agronoom T. Pool. Tema arv- vates välistöölistega ei saa lahendada töölis küsimust. See on olnud terav meil ka varemastel aastatel, nagu 1910. Tegeli-

Riigivanem süütab Võidupüha hommikul võidutule, laialisaatmiseks mootorratturitega maakondadesse.

kult on töölikriis üles puhutud. Töölise vähenemise põhjuseks on peamiselt palgaliste valgumine teistele aladele, kus on leitud alalist tööd. Maareform lõi väga palju väikemaapidamisi. Töömaht on palju suurenenud, töövõljakus aga mitte. Töölikriisi pole võimalik teisiti lahendada, kui tuleb kohandada talud olukorrale. Samuti tuleks rohkem tähelepanu juhtida mehhaniseerimisvõtetele ja tööjõu paremate kasutamisevõimaluste selgitamisele.

*

Teedeminister kindr. O. Sternbeck esitas riigivanemale ministrikohtalt lahkumise palve. Kuna praegu pooled valitsusliikmed on puhkusel ja igal kohalviibijal ministril on juhtida mitu ministeeriumi, palus riigivanem teedeministrit täita oma ametikohuseid edasi kuni suvise puhkeaja lõpuni. Sellejärel riigivanem lahendab teedeministri lahkumise küsimuse. Praeguse valitsuse liige on O. Sternbeck 1933. aastast, valitsuse moodustamisest saati K. Pätsu poolt.

*

Allveelaevastiku sihtkapitali juhatus andis 5. juunil riigivanem K. Pätsule üle sihtkapitali poolt allveelaevade hävitajale relvade soetamiseks 20. veebruaril üleantud summale täienduseks 40.000 krooni. Nimetatud summa lisanes on laekunud kokku allveelaevadele relvade muretsemiseks üle 347.000 krooni.

1. juulist alates alustati uut korjandust — vanaraua kogumist, — mille realiseerimisest loodetakse saada rohket rahalist toetust rannakaitselaevastiku väljaehitamiseks.

*

Kümnnes Eesti näitusmess, mis peetakse tänava 7.—16. augustini Tallinnas, kujuneb ulatuslikumaks ja laialdasemaks kui senised näitused. Näitust ei peeta kuski suurel platsil ega hallis, vaid mess kavatakse võtta oma alla kogu pealinna. Juubelinäitus peetakse ära kesklinnas ja selle läheduses asuvatel platsidel ja hoonetes.

*

Klassiloterii täiendava loosimise 3000-kr. võidu ja 10.000-kr. preemia võitjaks osutus ehitustöölise R. Reinsalu Nõmmelt, kes võitis pilettiraamatuga nr. 32.515. Võidu 7000 kr. sai Eesti Panga Viljandi osakonna ametnikest koosnev 20-liikmeline kollektiiv.

*

10. juunist pandi maksma sise- ministri poolt otsus liiklemise alal ettetulevate süütegude karistamise korra kohta. Selle ministri korraldusega, mis tehtud sisekaitse ülemaga võimuga, eraldatakse rida liiklemisala süütegusid kaitseseisukorda kuuluval maa-alal üldisest kohtu alluvusest ja võetakse otsustamisele kaitseseisukorra seaduse põhjal administratiivkorras. Seda on põhjustanud olukord, mis on tekkinud liiklemisala süütegude ikka sageda-

maks muutumisega. Raskeid õnnetusi on juhtunud just autojuhtide hooletuse tagajärjel. Nüüd on võetud tarvitusele karistus kuni 3 kuuni vangimaja või arest ehk rahatrahvi 3000 kroonini.

Tegevusse on seatud kindlad ja liikuvad valvepostid linna tänavatele kui ka maanteedele.

*

Riigivanema otsusega kinnitati uus koolivõrgu kava, mille põhjal avatakse 1. augustist gümnaasiumid ja moodustatakse ümber keskkoolid progümnaasiumideks ja reaalkoolideks. Üle riigi avatakse 44 gümnaasiumi, kusjuures riik kannab kulusid 32 gümnaasiumi suhtes. Ühes gümnaasiumide avamisega on otsustatud ka esimese võõrkeele küsimus, milleks on inglise keel. Vähemusrahvuste koolides õpetatakse eesti keelt esimese võõrkeele asemel. Uue koolivõrgu kinnitamise puhul tähendas haridusminister Jaakson, et koolile peab olema riiklikult juhitav, koolivõrk peab baseeruma rahva eluliste nõuetele. Kinnitatud koolivõrgu aluseks on meie 20 iseseisvusaasta statistilised andmed.

*

Kooliõpilaste sõjalised õppused, mis olid jätkuks kooliõppetööle, kestsid 10 päeva. Õppusist võttis osa, alates keskkooli 4. klassist, üle 5000 õpilase. Õppuste lõppedes korraldati paradiid, kus eriti ilmes õpilaste kindel distsipliin. Ka laskmises näitasid õpilased häid tulemusi.

*

Terve Eesti pühitses suurejooneliselt oma neljandat Võidupüha 23. juunil. Üle maa loitsid võidutuled, meenutades võitu eestlaste põlise vaenlase landesvääri (Balti sakslaste) üle Võnnu all 1919. Võidupüha pealinna algas hommikul kell 6 kirikukellade helistamisega ja orkestrite äratusmänguga. Kell 1/8 algas seltskondlike organisatsioonide rongkäik Kadrioru lossi ette, kus riigivanem süütas võidutule ja pidas süütava kõne, tähendades, et võidutuli peab eestlastele olema sümboliks: peab olema puhas, süütav ja ühtlustav, peab näitama, kui palju meil on üksmeelt. — Pärast tõrvikute süütamist mootorratturid alustasid sõitu oma ülesannete täitmisele — viies võidutuled laiali üle kogu maa.

Õhtul korraldati kõikjal võidutulede põletamised ja kanti ette riigivanema läkitused. Eriti suureks kujunes Tallinnas isamaaline õhtu, mille „peosaaliks“ oli avar Vabadusväljak ja näitelavaks Harjumägi. Kogu taevaaloetus säntendas raketite ja helgiheitjate tules ja mõjuvat vaatepilti jälgis enam kui 20.000 inimest.

Võidupüha õhtul oli üle maa 531 suuremat rahvakogumist.

*

1. juunil saabus Tallinna sõjasadamasse Inglismaal ehitatud esimene Eesti allveelaev „Kalev“. Laeva vastu võtt kodumaal toimus kõigiti pidulikult. Uuele sõjalaevale sõitis merele vastu merejõudude juhataja mereväe-kapten V. Grents ühes teiste kõrgemate ohvitseridega. Sadamasse olid ilmunud tervitama peagu kõik mereohvitserid.

„Kalev“ võttis osa ka enne kodumaale jõudmist Inglise kuninga kroonimispidustuste puhul Inglise suurest sõjalaevastiku paraadist.

Teine Eesti allveelaev „Lembit“ saabus 9. juulil kodumaale. Eestile kuuluvad uued allveelaevad on suurimad Lääne-meres.

*

Esimene Eesti merenduspäev peeti 6. juunil, mis üle riigi õnnestus kõigiti hästi. Hommikul kell 10 algasid kirikus päevakohased jumalateenistused, kus tuletati meelde meremehe elu. Pärast lõunat algasid pidulikud rongkäigud, mis viisid läbi linnade. Ülevamaid silmapilke merenduspäeval oli jahtide demonstratsioon ja väljasõit Tallinna reidil. See oli nagu luikede rivi. Jahte oli rivi kokku 38. Rahvahulkade imetlusesemeks sai ka uus allveelaev „Kalev“.

*

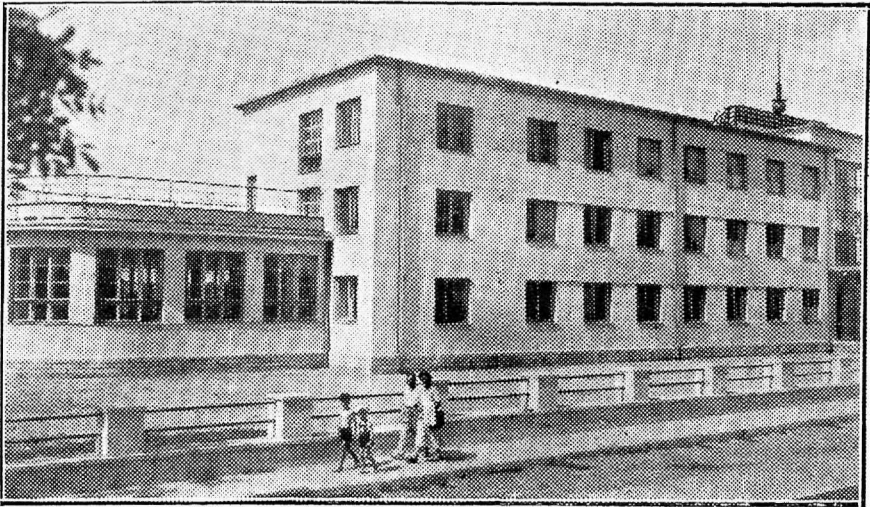
Juuni algul külastas Tallinna Inglise kuninga kroonimispidustustelt tagasisõidul Vene sõjalaev „Marat“. Madrused tegid Tallinnas mitmesuguseid oste, eriti palju osteti jalanõusid, sest eesti kaup tundus neile muinasjutuliselt odav. Enne laeva lahkumist Tallinna reidilt laev oli üleni ilutulestikus, sellisel, nagu ta oli kroonimispidustustel.

*

Haapsalus avati Eesti Punase Risti poolt kindral J. Laidoneri nimeline sanatoorium. Avamispidustustest võttis osa ka sõjavägede ülemjuhataja kindral Laidoner ja riigivanema esindajana sotsiaalminister O. Kask. Sanatooriumi hoone on igapidi moodne, jättes majesteetliku mulje. Asutuse ülesandeks on võimaldada odavahinelist ravi neile, kes on rakendatud või rakenduvad riigikaitsele tegevusse.

*

Männiku plahvatusohvrite ühishauale mälestusmärgi avamine toimus läinud aasta kurva sündmuse aastapäeval, s. o. 15. juunil. Mälestusmärgi avamisele oli kogunud rohkesti lahkunute omakseid. Hauad olid kaunistatud värskete lilledega. Mälestusmärgi vabastas kattest sõjaministri asetäitjana teedeminister kindral O. Sternbeck.

Kindral Laidoneri nimeline sanatoorium Haapsalus.

Võrumaal, Sännas, avati Võidu-pühale järgneval nädalapühäl mälestussammas kaheksale langenule, kes jätsid oma elu võideldes Sännal all 1919. aastal.

Mälestussamba püstitamise teostas Sännal Rahvaraamatukogu Selts, kes samal päeval pühitses ka oma kahekümnendat aastapäeva. Kogu lähem ümbruskond on seltsile mälestussamba püstitamisel ohvrimeelselt kaasa aidanud. Samba avamist toimetas peaministri asetäitja K. Eenpalu.

*

Kuivad ja kuumad ilmad, mis on kestnud nelipühist saadik, on tekitanud muret põllumeestele. — Eriti Saaremaal, Lõuna-Eestis ja Peipsi ääres on kannatanud suiviljad, mis lõõnud kolletama. Sootuks parem on lugu taliviljadega. Nende seisukorda tuleb hinnata kaugelt üle keskmise. Ka heina seisukord on hea. Üldiselt on Põhja-Eesti talivilvi ja põlluhein märksa parem Lõuna-Eesti omast.

*

Soomes, Kuopios, peeti Eesti-Soomel tänavune kergejõustiku maavõistlus. Soome võitis äärmiselt napilt, s. o. 100 punktiga 91 vastu. Eesti saavutas isegi 10, Soome aga 8 esikohta, kuid seejuures Soome saavutas, peamiselt jooksumise, rea kaksikvõite. Eestlaste paremateks tagajärgedeks osutusid noore eestlase Issaku odaheite tulemus üle 70 m piiri (70.48), Toomsalu 100 m jooks 10.7 sek., Kreegi kuulitõuge 15,57 m ja Pröömil uus Eesti rekord 1500 m jooksus 4.00,4 min.

Eestis on kerkimas rida noori sportlasi, kellest mõni tulevikus töötab kindlasti tõusta maailma paremate hulka. Praegu on enamik neist alles koolipoisid.

*

Viimasel ajal, tingitud põuastest ilmadest, on juhtunud kodumaal palju tuleõnnetusi, iseäranis ohtrasti on tulnud ette metsapõlemisi.

Tallinnas põles maani maha Johanson ja Koole kuuluv puutööstus ühes suurema hulga metsamaterjaliga. Tuli ähvardas tuulise ilma tõttu haarata oma võimusesse kogu kitsarööpalise peajaama ümbruse linnaosa. Õnneks tuul võttis teise suuna ja kardetav hädaoht jäi tulemata. Tuli tekitas kahju 200.000 krooni ulatuses. Tuli sai alguse puutolmu plahvatusel.

Tarvastus hävitas pikne viis hoonet. Tulle jäi 7 eluslooma ja kogu talu varandus. Talu omanik J. Johanson sai raskeid tulehaavu. Kahju tõuseb 30.000 kroonile.

Petserimaal Luki külas, kus hiljuti põlesid kuue talu hooned, puhkes tuli uuesti kahel korral, 21. ja 23. juuni öösel, hävitades 5 talu.

Valgamaal, Mõnistes, tekkis suurem tuleõnnetus Tiitsa asunduses. Hävis J. Lepa ja J. Elsteini ühine laualõikuse- ja jahuveski. Tules hukkusid ka masinad. Kahju kokku üle 22.000 kr. Kustutustöödel sai J. Lepp raskesti vigastada.

Eriti rohkesti tuleõnnetusi oli Võidupühal ja jaanipäeval. Virumaal Vaivara vallas hävis 20 ha esmajärgulist palmimetsa. Kustutustöödel sai vigastada raskesti kohalik elanik J.

Steinman. Tõrvalas, Narva lähedal, hävitas tuli 40 ha riigimetsa. Kahju suurus on esialgu selgitamata. Pillapalu asunduses Aegviidu lähedal süttis töölise ettevaatamatusest rabamets. Tuli algas maadluskuulsuse K. Palusalu talu maa pealt.

Läänemaal, Suure-Rõuge asunduses hävitas tuli Priidu Leikile kuuluva Paljasmaa talu, tekitades kahju üle 3000 krooni.

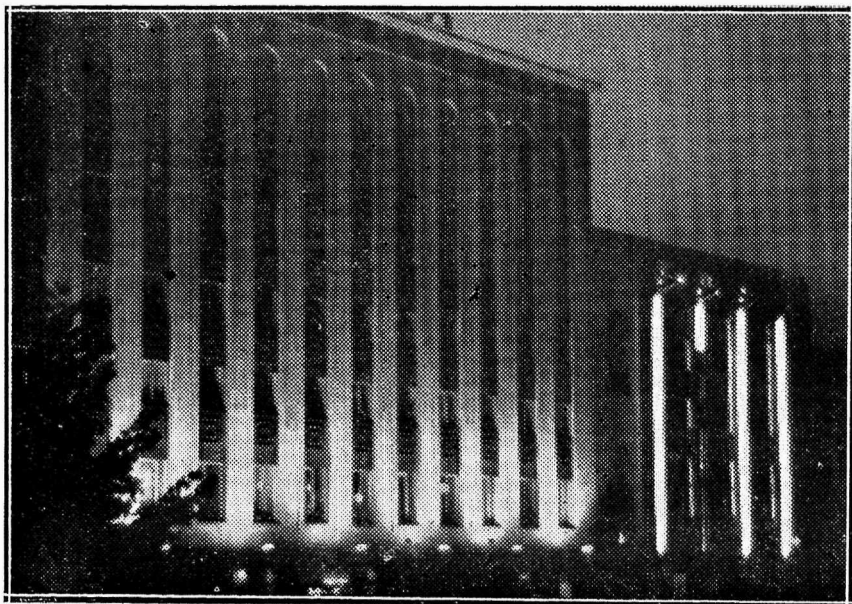
Ka uppumis- ja liiklemisõnnetused on saanud väga sagedaseks. Võidupüha lõpptseremoonias juhtis riigivanem oma kõnes tähelepanu ettetulnud kurbadele nähtustele, lootes, et seltskondlikud organisatsioonid ja seltskonna juhid pidustustel ja rahvakogumistel manitsevad tõsiselt kodanikke ja annavad juhatusi, kuidas kodanikud peaksid hädaohtude eest hoidma.

„Näib, et meil ühe suvise pühapäeva jooksul võib õnnetuste ohvriks langeda, eriti uppumissurma saada, samapalju inimesi, kui palju hukkus korraga Männiku plahvatusel,“ tähendas riigivanem.

Möödunud kuul suri Tartus oma kodus noor eesti kunstnik Hando Mugasto, 30 a. vanuses. Ta suri samal päeval, millal pidi alustama sõitu Pariisi endatäiendamise otstarbel. Mugasto jäädav lahkumine on valusaks löögiks kogu kodumaa kunstielule. Ta oli kunstnik, kes kogu innuga arendas puugravüüri sellisele tasemele, et see tõusis kodumaal viimastel aastatel otse rahvusliku kunstiharuna esile. Silmapaistev oli eriti Mugasto tehniline viimistlusoskus ja kindel arenenud kunstiline maitse. Möödunud aastal Varssavi ülemaailmsel puulõigete näitusel omandas ta suurrahvaste kunstnikega võisteldes esimese auhinna. Raamatu-aastal illustreeris ta puugravüüridega eesti rahvaeepose „Kalevipoja“ ja valmistas silmapaistvaid illustratsioone paljudele raamatutele. Ta on viimastel aastatel saanud pidevalt esimesi auhindu illustratsioonide eest.

Ta lõpetas Tartu Pallase kunstikooli hea graafikuna ja töötas hiljem õpetajana samas koolis.

A. M.

Võidupüha Tallinna Vabadusväljakul.
Majaomanike Panga maja ja Kunstihoone tulede valgustusel.

P.-Ameerika eestlased teel kodumaale (v. lhk. 209).

Ülesvõtte tehtud 11. juunil Helsingis. Keskel igasvine külastaja V.-E. Ü. liige Paul Lepp

Organiseeritud Välis-Eestist.

Tähelepanekuid ja mõtteid Helsingi Eesti Seltsi viimase aja tegevusest.

Nagu teada, vallutasid jaanuarikuus naised seltsi juhatuse. HES-il tema 24 aasta jooksul oli see nüüd esimene juhus, kus seltsi esimehe kohale asus naine ja kus pealegi veel kogu juhatuse kvoorum moodustati peaaesjalikult õrnemasoo esindajatest. Seda valikut meie seltsil kahetseda pole tarvis. See seltsi juhatuse muudatus tõi omaga kaasa uut elavust meie seltsi ellu. Suure innu ja armastusega asusid naised seltsi tööle. Neljapäeva õhtutel — see on ainus õhtu nädalas, mil siinsed eestlased võivad külastada oma seltsi kodu — kasvab kohe seltsis käijate arv; seltsi ruumis elu muutus rõõmsamaks ja vilkamaks.

Eesti Vabariigi aastapäeva pühitsemise korraldamine oli meie seltsi naisjuhatusele esimeseks tuleprooviks, millega nad tulid edukalt toime. Pidu oli viimase aastate kaunimatest. See oli meie agarate naiste esimene võidusaarutus! Esimene hästiõnnestunud üritus kihutas tegijaid kohe uutele tegudele. On peetud kõne- ja

loenguteõhtuid — koosviibimisi — rida muid olenguid jm. Ka Soome seltskonna liikmeid mõlemast soost käib nüüd rohkel arvul meie pidudel ja olengutel. Selle nähte üle võib ainult rõõmu tunda ning jääb soovida, et sõbralik läbikäimine ja mõlema vennasrahva teineteisele lähenemine aina rohkem hoogu võtaks.

17. aprillil selts pühitsete oma 24-at aastapäeva. Ka selle peoõhtu korraldamine ja läbiviimine nõudis meie naisperelt suurt energiat. Oldi käidud perest-perre näitemüügi heaks annetusi kogumas. Esemteid saadi annetustena kokku üle 200! Peost osavõtt oli rohkearvuline. Igast suuremast peost on ka saadik hra Rebane ühes abikaasaga osa võtnud ning sõna kui ka teoga meie seltsi elus püüdnud kaasa aidata. Nii ka sel puhul. Paljude rõõmutunnet süvendas veel see informatsioon, et mainitud peoõhtu netto sissetuleku, ligi 2000 mk., on seltsi juhatuse otsustanud kulutada eesti uuema kirjanduse muretsemiseks seltsi raamatukogu täiendamiseks.

Muuseas olgu siia juurde lisatud, et seltsi kassa on kevade hooajal üldiselt rõõmustavalt kosunud. Ka on kasvanud seltsi liikmete arv.

6. mail oli selts korraldanud laste peo, millega ühes toimus ka Emadepäeva pühitsemine. Välja arvatud laste jõulu-puud, pole meil juba palju aastaid enam laste pidusid korraldatud, kuid vajadus nende järele on olnud alati suur, et lapsi hoida alal oma eesti rahvusele, teineteisele lähenemise kaudu. Pr. Alma Hiitonen (eestlane) pidas Emadepäeva puhul väga sooja ja südamliku kõne. 10-aastane Juta Kingo klaveril ja tema 12-a. vend Arnold viiulil mängisid „Ema südant“, mis liigutas kõiki. Siis kanti ette nende poolt veel paar sonaati. Mõlemad on siinse konservatooriumi õpilased. Oli veel eesti keeles ilulugemisi, klaveripalasiid jne. Laste ettekanded leidsid arvukalt koosviibiva noorte ja vanade pere poolt head vastuvõitu. Lõppeks hoolitseti ka laste kehakinnitamise eest. Lastel kui ka vanematel oli ülev ja rõõmus meeleolu.

20. mail oli seltsis hooaja lõpu-pidu, mis sisaldas palju nalja ja lõbu.

Nii võib üldkokkuvõttes märkida, et seltsil oli tegevusrikas talvehooaeg, millega võis kõigiti olla rahul.

*

Helsingi Eesti Seltsi möödunud hooaeg ei olnud edukas mitte ainult selle poolest, et nägime jälle rohkem elevust ja tegevust meie seltsielus, vaid rõõmustava asjaoluna peab märkima ka seda, et sel hooajal meie seltsi ruumis, peo- ja kõneõhtutel, võis jälle ohtralt kuulda elavat sõna. Kolme kõneleja poolt käsitati väliseestluse traagilisi probleeme, mis puutuvad vahusalt ka Helsingi eestlasi. Neid kõnesid läbisid järgmised küsimused: 1) Andmete järgi elavat Helsingis ligi 400 eestlast, aga seltsi ümber näeme neid vahvalt 100 — kus on teised? 2) Helsingi vanemate eestlaste järeltulev põlv on ümber rahvastatud ja seega eestlusele kadunud; 3) mis tuleb teha, et seda ümberrahvastamise hädaohtu tõkestada?

Neis kõnedes väljenduvad mõtted, mis ka kohalise eesti seltskonna olukorda peegeldavad, ei ole meelt ülendavad. On puudutatud meie kurba saatust, mida on raske muuta.

Osa Helsingis elavatest vanematest eestlastest on vene valitsuse ajal sooritanud oma sõjaväe ajateenistuse Soomes asuvates vene sõjaväeüksustes. Peale teenistuse lõppu jäid nad elama Soome. Paljud teised eestlased (käsitöölised jne.) on tulnud Soome parema teenistuse hankimise lootusega ja seda leides on jäänud Soome asuma. Suurem osa Helsingi vanematest eestlastest on abellunud soomlannadega. Mitmesugustel põhjustel, osalt ka eesti välispassi kõrge maksu tõttu, enamik kohalikke vanemaid eestlasi on läinud üle Soome kodakondsusse. Rasked ajad, elu ja töö kriisid ning muud igapäeva-

sest elust tingitud mured on vanemad eestlased seltsielu juurest teisele juhtinud. Aegade jooksul on nad seltsile koguni võõrdunud ja sellega ka eesti rahvusele peaaegu kadunud. Elu Eestis, tema ülesehitavat tööd, tõusu ja arengut tunnevad need emalaisejad kaasmaalased ainult veel soome ajalehtede sõnumite kaudu. Võõrdumisele aitab omakorda kaasa ka see, et, elades soome keele seas, ei ole nad saanud teha kaasa ka eesti keele arengut. Vanagi keel hakkab ununema... Ja nii on eesti asja vastu jäänud ükskõikseks ja loiuks.

Soomlane on alati tunnud ja tunneb nüüiki veel, et tema seisab eestlasest kõrgemal, on temast parem ja tugevam, ning vaatab selle tõttu eestlasele alla üle öla sellise pilguga, nagu „Mikumärdis“ Jaak Jooram oma popsile. Eestlastel puudub siin vajaline iseteadlik käitumine, ollakse ikkagi millegipärast tagasihoidlik, arg ja nagu veidi häbelikk. Selles olukorras on veerenud aastaid ja kümneid aastaid. Ning aeg ja elu teevad väsimatult oma tööd... Meie kohalik selts ei ole omanud kahjuks küllalt jõudu, et muuta või mõjutada olukorra kujunemist.

Agasüirdume nüüd meie noorpõlve, see on, vanemate eestlaste järeltulijate juurde.

Kui meie kohalik H. E. S. võimuks oma ülesandeid ja tööd jätkata selles suunas, nagu ta seda tegi oma algaastatel ja üritas seda teha ka pärast Soome kodu-sõda, nimelt — anda siin elavatele eestlaste lastele seltsi kulul eesti keeles algõpetust ning pidada sageli laste pidusid ja koosviibimisi, püüdes neis õhutada rahvuslikku vaimu, oleks meie seltskondlikku elu pilt praegu ehk kaunim ja rõõmsam, kui ta seda tegelikult on. Aga kahjuks on need õilsad üritused aja jooksul kõik närbunud. Aeg on möödunud kiirelt. Meie lastest on saanud täisealised inimesed. Mõnedel neist on juba omal perel ja lapsek. Aga kui palju neist oskavad veel eesti keelt? Ja mis keeles nad oma kodudes kõnelevad nüüd endi väikeste lastega? Igatahes mitte eesti keeles. Eks selles sisaldugi meie väliseestlaste elu traagika.

Meie järeltulijad on käinud soome koolides, nad on kasvanud ülles võõras vaimus, võõras keeles ja võõras õhkkonnas. Nende hilisem töö- ja kutseala on neid sidunud nende uue kodumaaga. Nende kodumaagi ei ole enam mitte Eesti, sest nemand — meie noored — on sündinudki Soomes. Mis siis seob neid veel vanemate kodumaaga? Mida suudab neile pakkuda isade maa? Nende probleemide üle meie noortega vaieldes jäävad noored alati võitjateks.

Seda on liig vähe, mis on suutnud meie selts teha noorte huvide kaitkestamiseks. Seltsil puuduvad selleks ju ehilised funk-

sioonidki, nagu seda on laulukoor, näite-trupp, spordi-osakond jne. Tean ja tunnen ainult kahte eesti neidu meie vanemate eestlaste lastest, kes aktiivselt meie selt-sielust osa võtavad. Teised kõik on kadu-mud.

Kuid, nagu tähendatud, H. E. S. on jälle rohkem elavust. Seltsi ümber on jälle kogunenud mitmeid uustulnukaid, kes omavad akadeemilise ja keskkooli hari-duse. Nende viimaste poolt ongi analüüsi-tud meie seltskondliku hääbumise põh-jusi. Oleks jälle aeg tööle asuda lipukir-jaga: jää eestlaste seas alati ja igalpool! Saagu meie Helsingi eesti haritlased selle töö juhtijateks ja edasi-viijateks!

A. J.

New Yorgi eestlaste hästi-õnnestunud koosviibimisi ja esinemisi.

New Yorgi Eesti Haridusseltsi tegevus suve algusega on kandunud ka rohkem seltsi kinniste ruumide vahelt vabasse loodusse.

Järjekordselt võttis seltsi rahvatantsu trupp ja laulukoor 2. mail osa New Yorgi linna parkide valitsuse poolt Prospect par-gis korraldatud „Rahvaste peost“. Ettekandeid jälgisid suure huviga pealt-vaatajaskonna kümmekond tuhat silma-paari.

Laulukoor pr. O. Kukepuu juhtimisel esines lauludega „Head ööd“ ja „Tuljak“. Rahvatantsu trupp pr. Zimmerman-ni juhatusel kandis ette „Pikk Ingliska“, „Labajalg“ ja „Kuku sa kägu“. Esinesid veel Ameerika, Poola, Ukraina ja Leedu rahvatantsijad oma kirevais rahvarüdeis. Järgmine „Rahvaste pidu“ peeti 6. juunil Central pargis, kus samuti esinesid eest-lased ühes teiste rahvustega.

9. mail s. a. pühitses New Yorgis Eesti Haridusselts E m a d e p ä e v a lastepeo-ga, mille kogu eeskava täitsid mudilased ise. Pidul oli rohkel arvul tõmmanud kokku vanemaid inimesi vaatama laste esinemi-si. Lastepeo korraldajaks oli pr. K. D r e y -m a n. See oli järjekordne hästiõnnestunud katse noori seltsielule lähemale tõmmata.

16. mail oli noorteringis jalutus-käik Tibbet parki, mida noored suure huviga kaasa tegid.

Traditsiooniliselt pühitseti j a a n i p ä e -v a hra Tiedebergi farmis, kuigi küll paar päeva hiljemalt, nimelt laup., 26. ja pü-hap. 27. mail.

*

Eesti Vabadussõjalaste Ühingu New Yor-gis organiseeris sellel suvel esimese eest-laste nädalalõpu väljasõidu Sound Beachi, Long Islandi, Aleks. Hendriksoni suve-majja 30. mail s. a.

Kuna 30. maile järgnev päev, s. o. 31. mai osutus samuti pühaks, siis oli kaasa-sõitjaid rohkesti, mis ületas arvult kõik varem korraldatud sellelaadsed väljasõi-dud: tervelt 22 eestlast-automaniikki ühes perekondadega ja kaasatoodud tatta-vatega ei pidanud umbes 140 mülist teekonda paljaks, et kõigest igapäevasusest eemale saada ja paar päeva kodumaalaste keskel lõbusalt veeta.

Olengu tegid kaasa ka Baltimore ja Bostoni eesti seltsi tegelased, kes selleks mitmesaja miililise teekonna autodel ma-ha kihutasid.

Sound Beachis leidub mitmel eestlasel maalappe ja vähemaid suvemaju. Siin asuvad pr. Luus, John Erlagen, Karl Lin-demann, John Anderson ja vennad Mühl-bergid, kelle suvilates küll tihti väiksema-ringilisi nädalalõppe peetakse. Kuid orga-niseeritud eestlaste väljasõidu kohaks on olnud ikka A. Hendriksoni maja oma ees-tipärase vihtlemissaunaga.

Kevadine metsapõlemine, mis hävitas siin ümbruses mülide viisi noort metsa ja maju, jättis õnneks eestlaste majad puutumata, kuid mõnusat rohelises ole-mist raagus puud ja kõrbenud maa just ei pakkunud.

J. S.

Eestlased Washingtonis organiseeruvad.

Asutati oma selts.

Eestlased Washingtonis pidasid s. a. 10. juunil oma esimest üldkoosolekut, kus asutati „Eestlaste Ühingu Wash-ingtonis“, ja valiti Ühingu ajutine juhatus järgmises koosseisus: esimehe k. t. is. P. A. Speek, laekuri k. t. is. Weier ja rekorderi k. t. emand Kask.

Põhikirja kava järgi on Ühingu üles-andeks eestlaste koondamine Washingto-nis ja selle ümbruses ning nende kui eest-laste alles- ja ühtehoidmine, kusjuures selts on täielikult erapooletu poliitiliste parteide, uskude ja kirikute ning ilma-vaatelistele voolude suhtes, ühtlasi austades ja lugu pidades iga oma liikme ja iga teise eestlase vaadetest.

Ühingu hääleõiguslikuks liikmeks võib olla iga korralik isik, kui ta eestlane on ja ennast selleks tunnustab, kui ta valmis on sõna ja teoga ning tarviduse korral ka oma vara ja verega Eesti rahva riiklikku iseseisvust toetama ja kaitsma ja kui ta elab või töötab District of Columbia's, või selle ümbruses, olles samal ajal heaks ja eeskujuliseks Ameerika kodanikuks.

Ühingu on Välis-Eesti Ühingu organi-seeritud liikmeks, Tallinnas, ja hiljuti asutatud Baltic-American Society orga-niseeritud liikmeks Washingtonis.

Ühingu tegevuse kava näeb muu seas ette ka oma ajakirja väljaandmise.

Koosolekust võttis osa küll ainult väike arv eestlasi, kes kõik Ühingu liikmeteks astusid, kuid läbirääkimistel selgus, et peale koosviibijate Washingtonis elab veel 5 eestlast — kolm naist ja kaks meest, keda otsustati liikmeteks kutsuda. Peale selle selgus, et Washingtonis elutseb nii mõnigi eestlane-kadakasaks ja eestlane-pajuvenelane. Arvati vajalikeks katset teha ka neid tagasi võita oma rahvusele.

Koosolekust võttis osa aukülalisena emand Helmi Mäelo, aidatas n. ö. Ühingu kätkit kiigutada. Tema teenete eest eesti seltskonnaelus ja eesti kirjanduse põlhu Ühing valis ühel häälel ta oma sõnaõiguslikuks, maksuvabaks eluaegseks liikmeks ehk — Ühingu põhikirja termini järele — auliikmeks. A.

Balti-Ameerika Selts Washingtonis.

Vildak ja sihilik informatsioon Balti riikidest Ameerikas.

Selts organiseeriti s. a. 23. mail. Seltsi ülesandeks on põhikirja kava kohaselt koguda ühte perre Washingtonis ja selle ümbruses elutsemaid eestlasi, lätlasi, leedulasi, soomlasi ja ka teisi, nende hulgas peamiselt ameeriklasi, kellel elav huvi on Balti riikide ja rahvaste vastu, ja edendada nende vahel heasõbralist vahetust ja vastastikust arusaamist ning lugupidamist; levitada küllaldast ja õiget informatsiooni Balti rahvaste haridusliku, majandusliku ja poliitilise arenemise ning nende rahvaste seniste saavutuste ja aspiratsioonide kohta; ergutada liikmete hulgas Balti rahvaste ajaloo, keelte, kirjanduse, muusika, muude kunstide ja teaduslike saavutuste tundmaõppimist; vastu võtta tähtsaid küllalasi Baltimaalt kui ka kutsuda ja kuulata nende maade asjatundjaid; hoolitseda selle eest, et liikmed oleksid headeks Ameerika kodanikudeks; selts on täielikult erapooletu poliitiliste parteide, nende programmide ja loosungite, uskude ja kirikute ning ilma-vaatelist koolide ja voolude suhtes, austades iga oma liikme vaateid ja veendumusi.

Seltsil on viis autonoomset osakonda: eestlaste, lätlaste, leedulaste, soomlaste ja ameeriklaste osakonnad; iga osakonna president, kes on osakonna enda poolt valitud, on automaatselt B. A. S. juhatusse liige. Hiljuti asutatud Eestlaste Ühing Washingtonis on B. A. S. organiseeritud liige — eestlaste osakond.

Umbes 30 inimest võtsid esialgsest asutavast koosolekust osa. Põhikirja kava võeti teatavaks ja edaspidiseks täiendamiseks; valiti ajutine juhatus: presi-

dendi kohuste täitjaks Ameerikas sündinud leedulane, isand L. J. Esunas ja rekorderi-laekuri kohuste täitjaks soomlane, emand Josephine Kruga; iga osakonna poolt määrati juhatusse liige; eestlaste osakonna poolt määrati selleks kolonel K. H. Bachman.

Is. Peeter A. Speek rõhutas oma seisuhavatavas sõnas seltsi ülesannete üle erilist tarvidust küllaldase ja õige informatsiooni järgi Balti riikide ja rahvaste kohta Ameerikas. Baltimaalt tulev sisse informatsioon olevat kehv ja sagedasti sihilikult ebaõige — vaenulik propaganda Balti rahvaste, nende riikliku iseseisvuse ja valitsuste vastu. Seesugust seisukorda püstitas kõneleja mõne näitega: Eesti üldlaulupeost tulnud vaevalt sõnumijupike Ameerikasse, küll aga tulnud pikki ja pool-ironiseerivaid sõnumeid mingisuguse diplomaatliku „skandaali“ kohta, mis olevat tekkinud ühenduses välisdiplomaatide kutsega Eesti valitsuse poolt laulupeole tulla. Saksa valitsusel on erakompaniide nime all lennuühenduse kontsessioonid Balti riikides. Eesti valitsus teinud hiljuti mingisuguse korralduse lennukite maandumise ja ööbimise kohta. Sellest oli saadatud pikem sõnum Ameerika lehtedesse. — „Helsingforsist“ ja „Revalist“. Sõnumis seletati, et korraldus olevat mõtetu ja päris rumal ja et Saksa ja Soome valitsused olevat pahased sellepärast Eesti valitsusele.

Küsimata aga peab, kuidas sõnumisaatja Eestis sai mõne tunni jooksul öösel teada Saksa ja Soome valitsuse pahameelt Eesti valitsuse vastu?! Päris võimatu asi! Balti riigid on uuesti maksma pannud — seaduslikuks teinud — originaalsed ja seega õiged geograafilised nimed endiste saksastatud ja venestatud nimede asemel. Nii tuleb sõnum Eestist välja küll, kas Tallinnast ehk Tartust, kui ta aga Ameerikasse jõuab, siis on ta teel moonutatud kas „Revalist“ või „Dorpatist“ tulevaks. Näib, et keegi teel Ameerikasse moonutab ja arstib sõnumeid Baltimaalt — viimaste kahjaks!

A.

Detroiti eestlaste korjandus Kilingi-Nõmme plahvatusohvritele.

Detroiti eestlased, lugedes „Välis-Eestist“ nr. 5 kohutavast õnnetusest Kilingi-Nõmmel, korraldasid ühel väljäsõidul korjanduse, mis tõi sisse 13 dollarit. Selle summa annetajad saatsid Välis-Eesti Ühinguale palvega seda vastavale komiteele edasi anda, lisades ühtlasi, et see väike summa ei ole mõeldud mälestussamba jaoks, vaid abiks nendele lastele, kes tulles vigastada said.

Eestikeelne jumalateenistus Londoni eestlastele.

Tallinna Jaani koguduse õpetaja, Välis-Eesti Ühingu läige, Aleksander Täheväli sõitis juuli ahul Inglismaale, et võtta osa kirikuõpetajate konverentsidest.

Õpetaja A. Täheväli lahkkel soovil ning Välis-Eesti Ühingu vahetalitusel kavatses Londoni Eesti Selts korraldada eestikeelse jumalateenistuse Soome missjoni ruumides 1. augustil kell 6 õhtul. Juhuse ühes terve liturgiaga peab A. Täheväli.

A. Täheväli, viibides aastate eest P.-Ameerika Ühendriikides ja Kanadas, oli ka sealsetele eestlastele korraldanud eestikeelseid jumalateenistusi, mis väliseestlaste poolt soojalt vastu võeti. Loodame, et ka käesolev juhatus kokku meelitab rohkesti Londoni eestlasi.

Sydney Eesti selts saab oktoobris 10-aastaseks.

„Välis-Eesti“ oktoobrikuu number Austraalia erinumbrina.

Sydney eesti selts „Eesti Kodu Linda“ pühitseb käesoleval aastal oktoobrikuus oma 10 aasta juubelit. Ahul kavatsesid seltsitegelased sel puhul välja anda suurema koguteose, kuid arvestades suurte kuludega, loobuti sellest. Küll aga on avaldatud seltsi juhtivate tegelaste poolt soovi, et „Välis-Eesti“ oktoobrikuu number ilmiks sel puhul Austraalia eestlaste erinumbrina.

„Eesti Kodu Linda“ tegelased lubavad saata sellesse erinumbrisse ülevaatlikku materjali organiseeritud Austraalia eestlaste elust ja organiseerimise arengukäigust. Ühtlasi ilmiks selles numbris ka rikkalik pildimaterjal Austraaliast.

Mitmesugust.

Saabunud ja lahkunud väliseestlasi.

Käesoleva aasta suurem P.-Ameerika eestlaste ekskursioon, arvult 15 inimest, saabus kodumaale 12. juunil. Kodumaale jõudsid: Julia ja Elsa Erlich, Kristina Holtswell, Vanda Kaelep, William ja Mary Lack, Paul Lepp, Isaac Mikkal, Herta ja Fan Must, Amalie Nordin, Heli Saar, Mary Takacs, Elsa ning George Terner. (V. pilt lhk. 205.)

Rootsi—Ameerika liiniga saabusid 16. juunil kodumaale puhkusele Välis-Eesti Ühingu korraldava toimkonna esimehe tütar prl. Leida Preast ning Alfred

Sydney eestlaste tervitus-telegramm Inglise kuninga kroonimise puhul.

Arvestades Inglise riigi suurte teenetega meie Vabariigi loomisel kui ka Inglismaa poolt osutatud vastutulelikkusega ja heatahtlikkusega kogu meie iseseisvuse aja kestel, leidis Sydney Eesti Seltsi juhatus, et süürase tähtsa sündmuse puhul, kui kuninga kroonimine, oleks väga soovitatav näidata, et ka meie seda hinnata oskame. Telegrammi saatmise mõte, milline pr. A. Sepman'i poolt üles tõsteti ja patjude liikmete poolt heakskiitmist leidis, teostati seltsi juhatuse poolt ja kroonimise päeval saadeti järgneva sisuga telegramm George 6-le:

„Sydney Eesti Selts soovib kuninga edasi anda südamlikud õnnesoovid. Olgu tema valitsusiga pikk, õnnelik ja rahulik.“

See telegramm leidis väga heatahtlikku mainimist sinseis suuremais ajalehis ja jättis laiemates ringkondades väga hea mulje, nagu on selgunud kohapealse rahvaga kokku puutudes.

Eesti koguduse ruumide avamine Sydneys.

Laupäeval, 8. mail avati pidulikult Eesti ja Inglise Lutheri koguduse ruumid 760 George st. Ruumid asuvad südalinnas, on valged ja puhtad, sissekäiguga vaikselt kõrvaltänavalt. Ruumide üür on võrdlemisi odav, 25 šillingit nädalas, kuid ruumide ümberhitus ja sisseseaded olla maksma läinud üle 100 naela. Nüüd, kus mõlemal eesti organisatsioonil on omaette ruumid, tahame loota, et mõlemad võivad tegutseda omaette eraldi ülesannete täitmisel ja et kaovad omavahelised hõõrumised, mis seni kahjaks aset leidsid.

Prass. Sama laevaliiniga jõudsid 20. juunil kodumaale Mary Peterson, Kitty Papaskiranos, pojaga; pr. Sofie Rohtberg ja prl. Martha Rohtberg.

21. juunil lahkus kodumaalt ning sõitis P.-Ameerikasse Friedrich Lemberg, kuna 30. juunil siirdus New Yorki Adolf Gustav Part ja pr. Karoline Demidoff.

Cunard White Star liiniga jõudis 21. juunil Eestisse pr. Therese Kennedy, kes on kauemat aega elanud Kanadas, ja V.-E. Ühingu liige pr. Marie Tammiik, Bostonist.

Juuni algul saabus Nõukogude Venest Narva jaama kaudu kodumaale kolm Si-

beri eesti perekonda: Aleksander Laidoneri, Arnold Koemetsa ja Arnold Anieri perekonnad. Lähemal ajal kavatsseb Siberist kodumaale tulla veel kümme-kond eestlast.

Juuni keskel Tallinnas peetud Balti kongressile saabusid Kaunasest 14 eestlast, eesotsas Kaunase Eesti Seltsi esimehega Johan Holmann'iga. Küllalisi võttis vastu Välis-Eesti Ühingu.

Juunikuu jooksul külastasid kodumaa pealinna veel kaks Omuli ja Läti Valga ümbruskonna eestlaste ekskursiooni, keda samuti Välis-Eesti Ühingu vastu võttis.

Välis-Eesti Ühingu teateid.

Välis-Eesti Ühingu suvine tegevus on piirdunud peamiselt jooksva asjaajamisega. On võetud vastu väliseestlasi ja nende ekskursioone, on peetud elavat kirjavahetust organisatsioonidega jne. Ühingu töö suurendamine on nõudnud ka büroo ametnike kude koosseisu suurendamist. Juurde on võetud üks ametnik, kes on juba ka varemini töötanud kaasa käesolevale ajakirjale.

Uuteks liikmeteks võeti vastu:

Ilmoja, Ott, ühõpilane, Varssavi.

Lepp, Edward Frederick, kaevandustöölaine, Mount Isa, Austraalia.

Peterson, Johannes, abimaksuinspektor, Valga.

Sarapu, Ingel, õpilane au-pair, Inglismaal.

Sisask, Julius, õpetaja, Ape, Läti.

*

Seni kasutas Välis-Eesti Ühingu notar J. Kristelsteini keskjaama telefoni 426-60. Kuna aga Ühingu asjaajamine järjest suurenes ning niigi ülekoormatud notari keskjaama telefoni kasutamine muutus raskeks ning aegaviitvaks, siis seati sisse nüüd Ühingu jaoks ja ajakirja „Välis-Eesti“ toimetusele oma telefoniliin. Uus Ühingu telefon on 449-43, kuna Ühingu esimehe telefon on endiselt 426-60.

Surma läbi lahkunud väliseestlasi.

1. juulil sai Ameerikas Nord-Karolina osariigis autoõnnetusel surma Mikkel Teose-Tõnishof. Õnnetuskoht asub umbes 700 km kaugusel New Yorgist. M. Tõnishof lõpetas omal ajal Peterburi tehnikakooli, töötades selle järel mitmetel vastavatel ametikohtadel. Eesti vabadussõja ajal töötas ta sõjaväes vastavatel erialalistel kohtadel. Hiljem sõja lõppedes tegutses majanduslikul alal. Ameerikasse siirdus, et end täiendada eriti just rakendus-kunsti alal. Tagasi kodumaale pidi saabuma sel kuul. M. T. perekond viibib Eestis, ning teda jäi leinama naine ja kaks last.

*

Südamerabandusse suri Birch'i linnas, Wisconsinis osariigis, kauaaegne eesti asunik John Jeiman, 59 aasta vanuselt. John Jeiman on sündinud Eestis ja rändas Ühendriikidesse 1909. aastal. Lahkunu põrm asetati maamulda Merilli linna suru-uaias.

*

Pärast rasket haigust suri juuni keskel Moskvas Gustav Jaami poeg Jüäger. Teda jäid leinama ta omaksed Venemaal.

Kursisedel.

12. juulil 1937.

	Ost.	Müük.
1 Ingl. naelsterl.	Ekr. 18.11	Ekr. 18.35
1 USA dollar	„ 3.64	„ 3.71
1 Kanada dollar	„ 3.61	„ 3.71
100 Prantsuse fr.	„ 14.—	„ 14.50
100 Saksa riigim.	„ 145.—	„ 148.50
1 Austraalia naelsterl.	„ 13.50	„ —
100 Soome marka	„ 7.98	„ 8.10

ÕIENDUS.

Käesoleva numbri 184. leheküljel on eksikombel kirjutise „Eesti jõud ja ramm Austraalias“ autori nimena märgitud Ed. Laman, peab aga olema Karl Laman.

Surma läbi lahkunud Ühingu liiget

Gustav Pihlakast

mälestab

Välis-Eesti Ühingu

Vastutav- ja tegevtoimetaja: Ed. Riisman. Talitusjuht: B. Tiido.

Ajakiri „Välis-Eesti“ ilmub Tallinnas iga kuu kord. Tellimishind: välismail \$ 1.— (Ekr. 3.70 või vastav summa kursisedeli järgi muus rahas) aastas; Eestis, Lätis, Soomes ja Leedus Ekr. 2.50 aastas.

Väljaandja: Välis-Eesti Ühingu, V.-Posti 8, ehk postkast 100, Tallinn. Telef. 426-60. Tallinnas, 13. juulil 1937.

O.-ü. „Vaba Maa“ trükk Tallinnas, 1937.

**HÄSTI
TOIMETATUD
AJALEHT on**

„WABA MAA”

Ta igapäevased piltidega rikkalikult ilustatud eriosakonnad haaravad kõiki lugejate huvialasid.

NAINE JA KODU

tegeleb naiste isetegevuse, seltskondlike, majanduslike, lastekasvatuse, perekonnaelu — üldse kõikide naisküsimustega ning pakub näpunäiteid moe ja naise koduse töö alalt.

MAJANDUS

valgustab põlevamaid majanduselu päevaprobleeme ja toob kõikidest selle harudest ülevaatlikke kirjutisi ning igasuguseid teateid.

FILMIMAAILMAST

on pühendatud kinoharrastajatele, pidades silmas nii kodu- kui ka välismaa filmisündmusi ning flmitegelasi, eriti aga kodumaise filmi arengut.

MAJAS JA AIAS

tahab abiks olla kodu ja selle ligema ümbruse korrastamisel, sisaldades kirjutisi aiandusest, mesindusest, kalandusest, majakorrastamisest, sisustusest jne.

TUUSLAR

raputab vürtsikat huumorit ja sapist pilget sõnas ning pildis, vaatleb igapäevase elu omapärasusi ja veidrusi, toob toreid nalju ja anekdoote.

KULTUURKROONIKA

haarab teatri, kunsti, muusika, kirjanduse — üldse igasuguseid kultuurialade nähteid nii kodu- kui välismaal.

IGA

VÄLISEESTLANE tellib

„WABA MAA”

„WABA MAA” maksab tellides
välismaale 1,15 dollarit kuus.

OSCAR STUDE, Tallinnas

Asutat. 1882 a.

EKSPEDITSIOONI ÄRI.

**Inkasso — Kinnitamine — Laeva-
agendid.**

**Oma puksilrid ja laod raudtee
ühendusega. — Oma autopark.**

Koninkliijke Nederlandsche Stoomboot
Maatschappij, Amsterdam, esindaja. —

Osakonnad:

Pärnus, Pühavaimu 8.
Tartus, Ülikooli 44.
Valgas, Maleva 2.
Viljandis, Lossi 8.

Telegr. aadress igas kohas: „Studeos“.

PARIMAKS SIDEMEKS
VÄLISEESTLASTELE
KODUMAAGA ON

ajaleht
«UUS EESTI»

„UUS EESTI“ toob
KIIRELT, TÕETRUULT
JA ASJALIKULT SÕNAS
JA PILDIS IGA PÄEV PALJU
TARVILIKKU JA HUUVITAVAT
KODU- JA VÄLISMAALT.

„UUS EESTI“ PEAKONTOR:
TALLINNAS, PIKK 40.

VÄLIS-EESTI ÜHING

ESTONIAN OVERSEAS UNION

VÄLISEESTLASTE HÄALEKANDJA
KUUKIRI

„VÄLIS-EESTI“

V. Posti 8 ehk P. O. Box 100, Tallinn,
Estonia. Kõnetunnid kella 9–14, 17–18

KÕNETRAAT:

Uingu büroo ja
sekretär B. Tiido

449-43

Uingu esimees
notar J. Kristelstein

426-60